

KESKIMAA TÄNÄÄN

Osuuskauppa Keskimaan vuosikertomus 2023

SISÄLLYSLUETTELO

1 KESKIMAA TÄNÄÄN

- 3** Pääkirjoitus
- 4** Avainluvut
- 5** Keskimaan vuosi
- 6** Hallinto
- 8** Keskimaa tuntuu sydämessä hyvältä

2 ASIAKASOMISTAJUUS

- 10** Avainluvut
- 11** Asiakasomistajus houkutti enemmän kuin aikoihin
- 12** Magic happens, vihree liikkuu
- 12** Asiakasomistajan avainsanoja avattuna
- 12** 673 617 lunastettua mobiilietua
- 13** Keskisuomalaisten ihmisten omistama
- 13** S-Pankin vetovoima kasvaa

3 HENKILÖSTÖ

- 15** Avainluvut
- 16** Hyvä kiertää yli 2000 keskimaalaisen voimin
- 17** Vain 6 % yrityksistä yltää henkilöstökokemuksemme tasolle
- 18** Urakehitystä tukevat puitteet
- 18** 150 kesätyöntekijää jatkoi kesän jälkeen
- 19** Rohkeaa ja intohimoista lähijohtamista
- 19** Some välittää palasia kaupan arjesta
- 20** 337 sopimustuntinostoa vuoden aikana
- 20** Tulospalkkioilla lisätienestiä työntekijöille
- 20** Kehutut henkilöstöedut
- 21** Arkisista arvoteoista palkitaan

4 MARKETKAUPPA

- 22** Avainluvut
- 24** Pidimme edelleen kiinni edullisemmasta ruokakorista
- 25** Prismoissa 6,8 miljoonaa kassatapahtumaa
- 26** S-marketien uudistusurakka valmistui
- 26** Robotit saapuivat työkavereiksi
- 27** Hintakehitys haastoi pienmyymälöitä
- 27** Sokkari kauppakeskusten ykkönen kävijämäärässä

5 HOTELLIT JA RAVINTOLAT 6 ABC

- 29** Avainluvut
- 30** Hyviä onnistumisia ja matkalun suurhankkeen suunnittelua
- 31** Sataman Viilulle laatusertifikaatti
- 31** Rosso Jyväskylä – Suomen parhaimmistoa
- 32** Alexandran uudistus starttasi
- 33** Maravaanari, maravaanari on kaikkien kaveri

- 35** Avainluvut
- 36** ABC – tähtäin tulevaisuudessa
- 37** ABC Akatemiassa jatkuvan oppimisen polulla
- 37** Uusia latausasemia Keski-Suomeen
- 38** Laukaaseen uusin ABC Carwash -autopesuhalli
- 38** Rent-it – vaihtoehto omistamiselle
- 38** Pelisäännöt ovat sujuvan arjen ja turvallisuuden tae
- 38** ABC 25 vuotta

7 VASTUULLISUUS

- 40** Avainluvut
- 41** Vastuullisuus on meissä
- 42** Yli 100 sponsorointikohdetta
- 43** Kohensimme ulkoilukohteita Keski-Suomessa
- 44** Lähituottajan paras kumppani
- 45** Päästöjä -85 %

Kuva: Mikko Suuronen

ASIAKASOMISTAJUUDESSA VAHVAA VETOVOIMAA

Keskimaalla on tähtäimenä olla asiakasomistajilleen halutuin ja hyödyllisin. Haluamme tarjota parhaan asiakaskokemuksen Keski-Suomessa, mikä edellyttää laadukasta asiakaspalvelua jokaisena päivänä jokaisessa toimipaikassamme. Asiakasomistajamme luottavat meihin, ja tämä luottamus on lunastettava joka päivä.

Luottamuksesta Keskimaata kohtaan kertoo se, että asiakasomistajamme keskittivät vuoden 2023 aikana ostojaan omaan osuuskauppaansa selvästi edellisvuotta enemmän. Saimme myös uusia asiakasomistajia ennätyskellisen paljon. Asiakasomistajille rahana maksetut edut olivat Keskimaan kaikkien aikojen suurimmat, yhteensä yli 39 miljoonaa euroa.

MARKKINA-ASEMA VAHVISTUI PÄIVITTÄISTAVARAKAUPASSA

Taloudellisesti haastavassa ajassa korostuvat osuuskaupan vahvuudet: asiakasta hyödyttävät palvelut ja edullinen ostoskori. Meille onkin erityisen tärkeää, että olemme pystyneet pitämään hintalupauksestamme kiinni näinä epävakaina aikoina. Elintarvikkeiden sisäänostohinnat jatkoivat vuoden 2023 aikana nousuaan, mutta me pidimme ruokakaupan suhteellisen myyntikatteen eli oman suhteellisen palkkiomme edellisvuoden tasolla.

Ruokakaupan kasvu jatkui meillä edelleen selvästi markkinaa voimakkaampana, ja vahvistimme samalla asemaamme myös ruoan verkkokaupan markkinajohtajana alueellamme. Markkinaosuu-temme kasvoi vuoden aikana poikkeuksellisen paljon.

Myös ravintoloissamme, hotelleissamme ja liikennemyymälöissämme vuosi oli onnistunut. Kolmen koronavuoden jälkeen päästiin jälleen positiiviseen vireeseen. Erityisesti kesäkausi oli vilkasta aikaa.

HISTORIALLINEN INVESTOINTITAHTI, KOhteita eri puolilla maakuntaa

Vuoden 2023 aikana käynnistimme historiallisen monta rakennushanketta eri puolille Keski-Suomea. Vuoden mittaan alettiin rakentaa uusia myymälöitä Uuraisille, Korpilahdelle, Jyväskylän Voionmaankadulle sekä Multialle. Lisäksi myymälöitämme uudistettiin useilla paikkakunnilla. ABC-latausverkostoa laajennettiin ja Original Sokos Hotel Alexandrassa käynnistyi syksyllä laaja remontti. Suunnittelupöydällä oli suurhanke Himoksen lomahuoneistohotellin ja ravintolan kokonaisuudesta, josta rakentamispäätös tehtiin heti alkuvuodesta 2024. Uskomme, että Himoksen kehittäminen tulee poikimaan lisää matkailutuloja koko Keski-Suomeen.

Hyvän tuloksen voimin pystymme investoimaan Keski-Suomeen ja työllistämään matalasuhdan- teessa painivaa rakennusalaan. Investointitah- timme jatkuu ripeänä myös lähivuosina: tulevien kolmen vuoden aikana parannamme palvelu- jamme täällä Keski-Suomessa yli 100 miljoonalla eurolla.

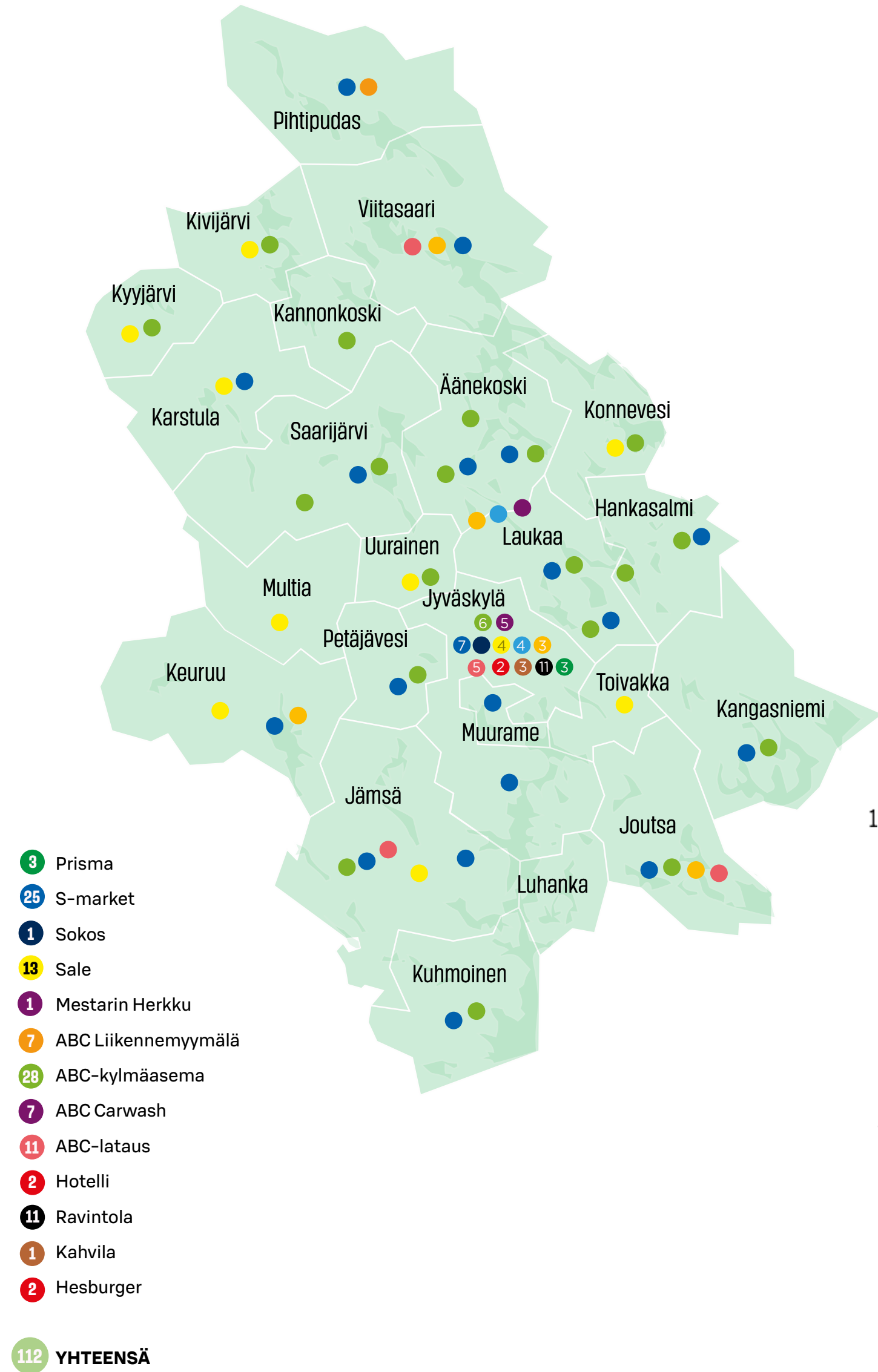
HENKILÖSTÖSTÄ 93 % SUOSITTELEE KESKIMAATA TYÖNANTAJANA

Keskimaan erinomaisesta vuodesta 2023 kiitos kuuluu asiakasomistajillemme sekä henkilökun- nallemme. Keskimaalaiset tekevät merkityksel- listä ja tärkeää työtä tuottaessaan etuja ja pal- veluja keskisuomalaisille ihmisille. Jokaisen kes- kimaalaisen työllä on vaikutusta asiakasomista- jiemme elämään ja arjen sujuvuuteen.

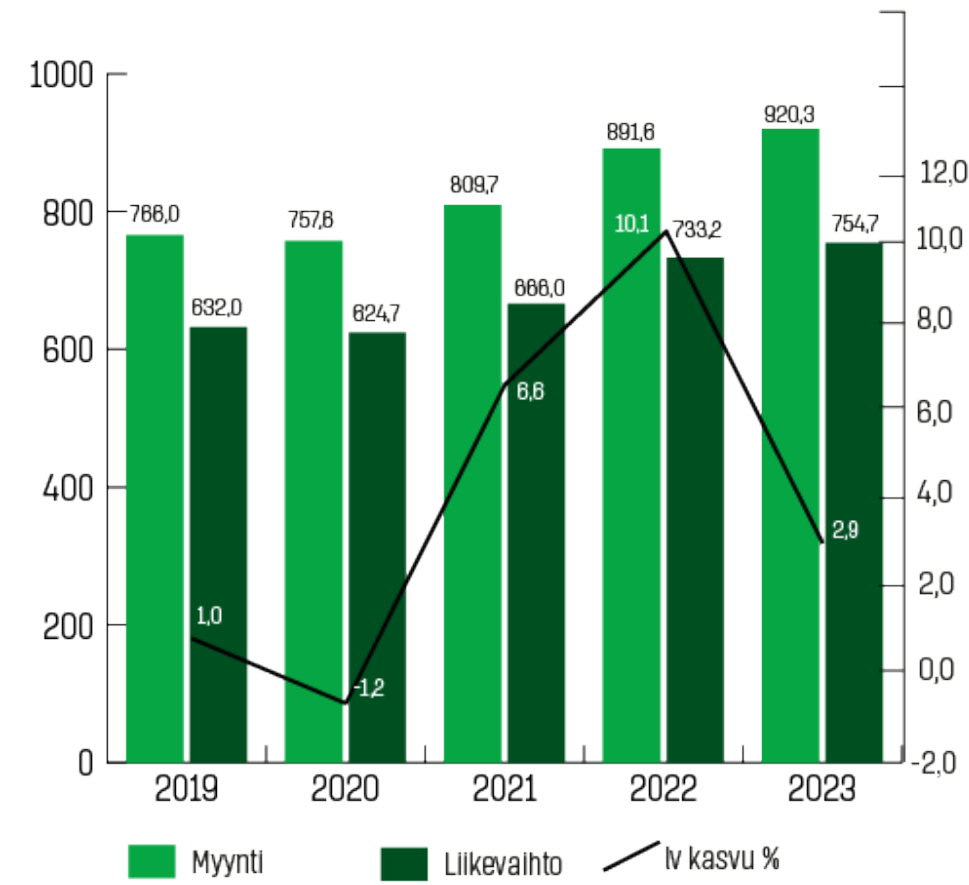
Keskimaalaiset ovat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä työnantajaansa. Syksyllä tehdyn työyhteisötutki- muksen mukaan omista ihmisistämme peräti 93 prosenttia suosittelee Keskimaata työnantajana.

Keskimaa on erinomaisessa kunnossa. Sen ansiosta pystymme pitämään huolta palveluista, työpaikoista ja ihmisistä.

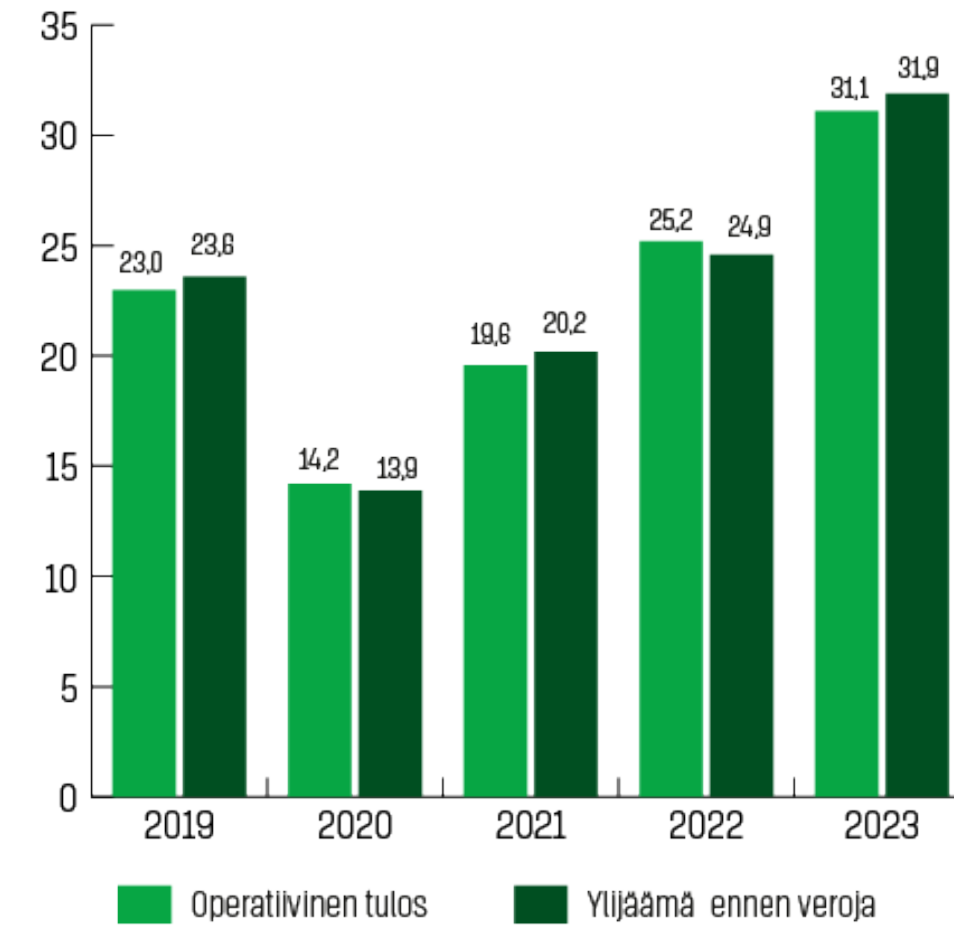
Antti Määttä
toimitusjohtaja, kauppaneuvos

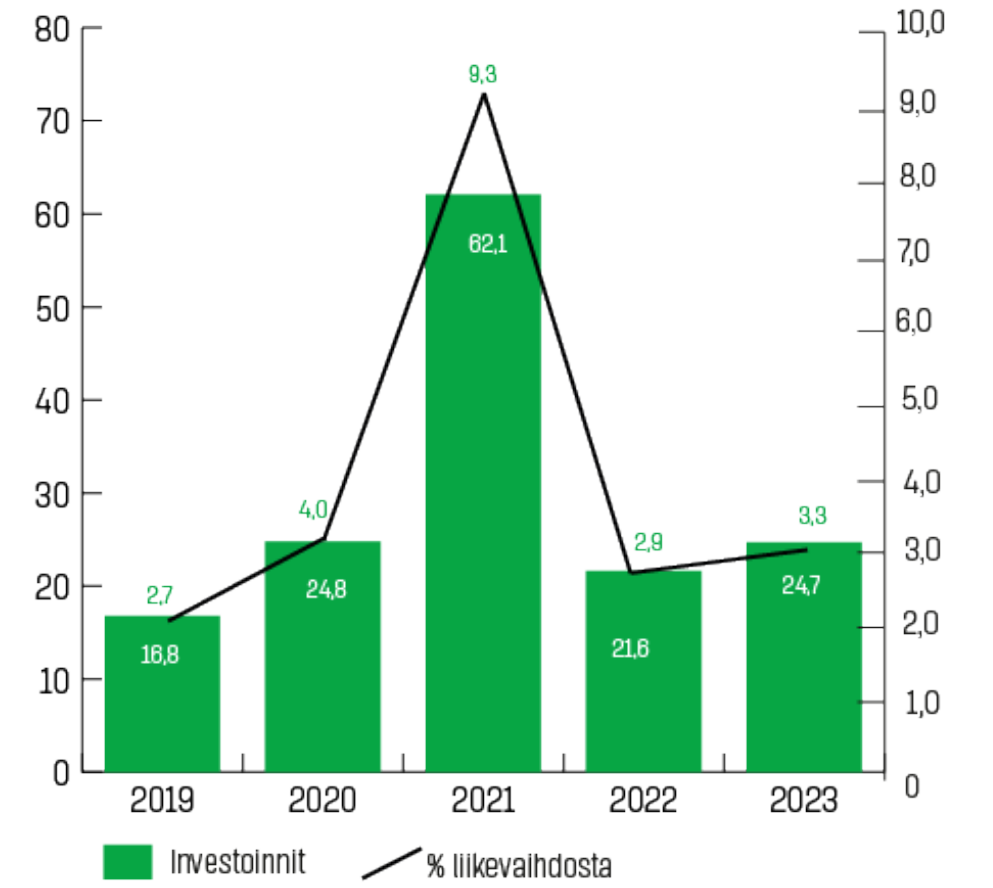
MYynti JA LIIKEVAIHTO

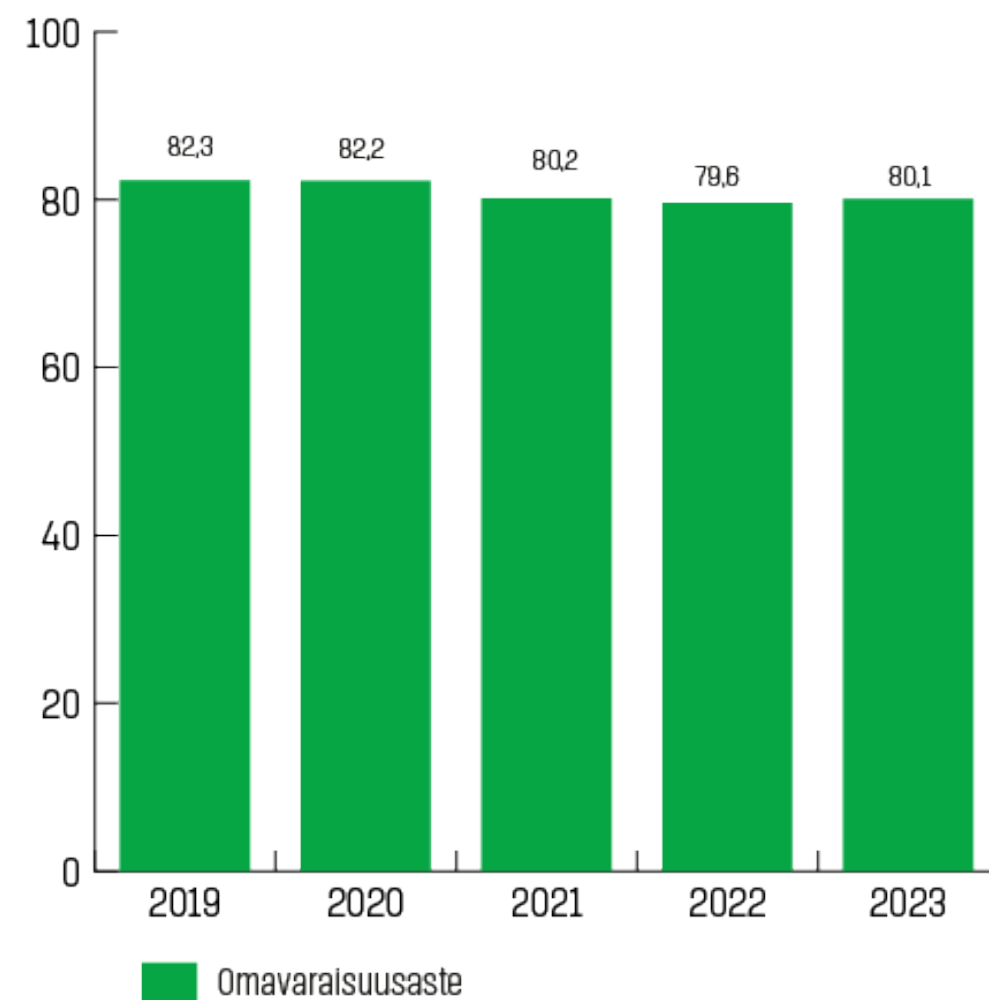
TULOSKEHITYS

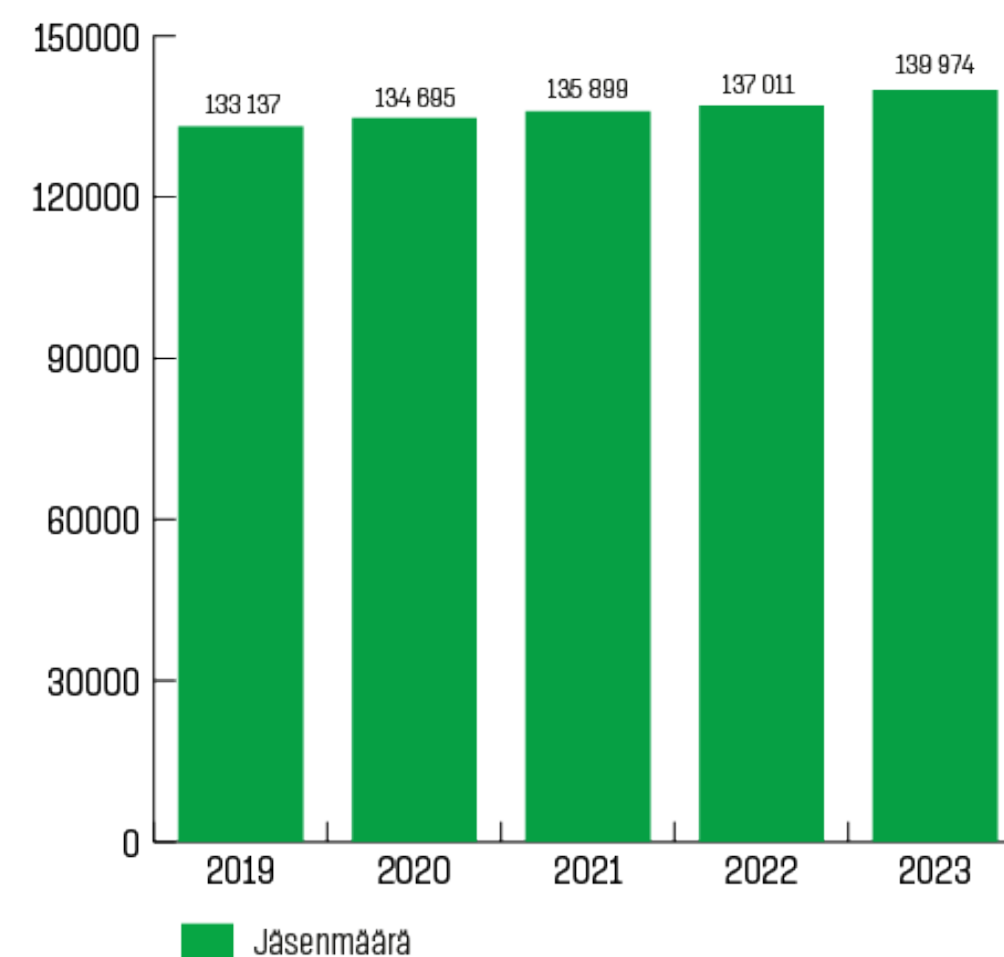
INVESTOINNIT

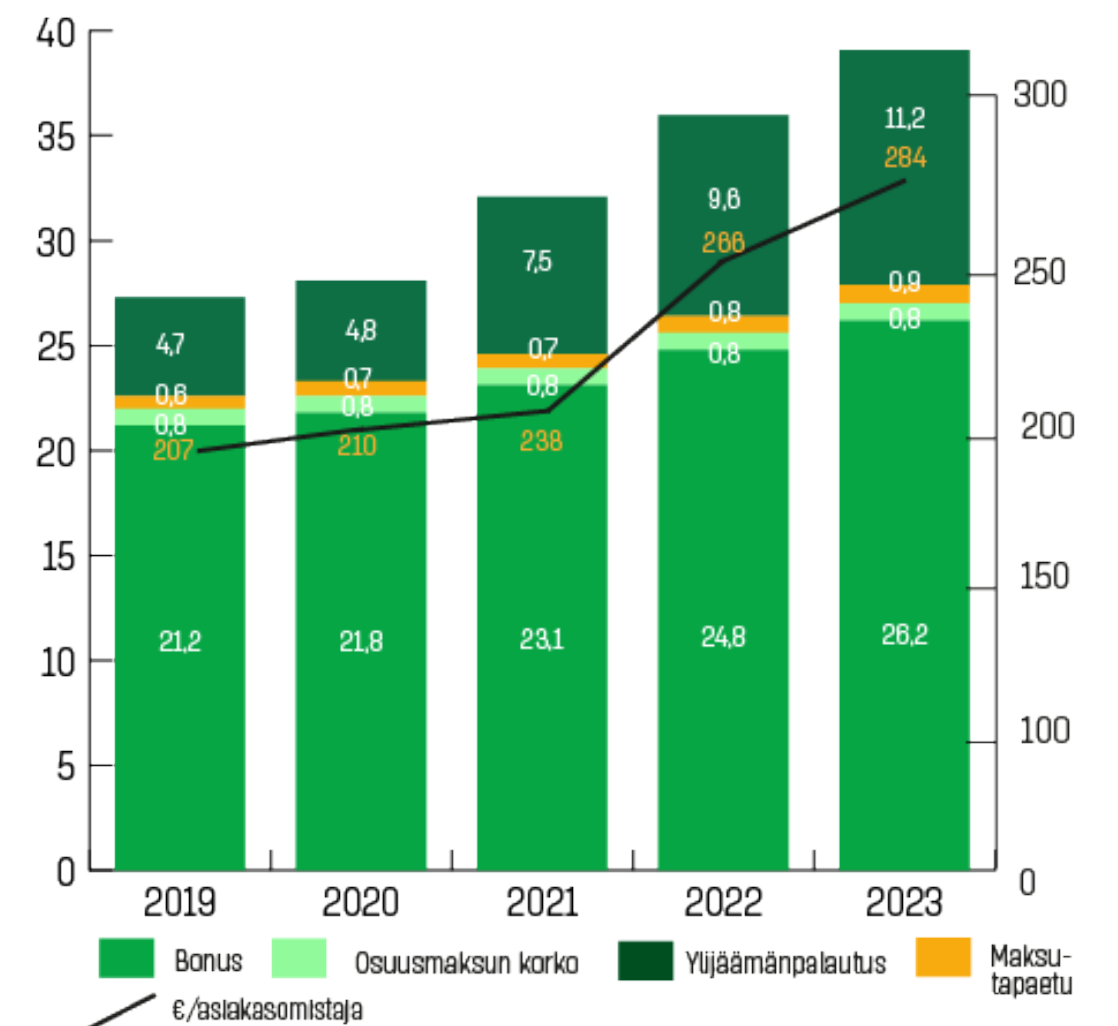
OMAVARAISUUSASTE

JÄSENMAÄRÄ

ASIAKASOMISTAJIEN PALKITSEMINEN

KESKIMAAAN VUOSI

TAMMIKUU

• Kauppakeskus Sokkarin –1–kerroksessa asiointia sujuvoitetaan siirtämällä Mestarin Kukka Mestarin Herkun sisälle. Samassa yhteydessä myymälään saadaan toinen sisäänkäynti sekä lisää itsepalvelukassoja.

HELMIKUU

• Kaupan alan lakko 9.–10.2. koskettaa Keskimaa-la viittä toimipaikkaa. S–marketit Vaajala ja Savela ovat suljettuina lakon ajan ja Prismoissa palvellaan supistetuin aukioloajoin.

• Seppälän Emotion suljetaan liiketoiminnan tappiollisuuden vuoksi. Henkilökunnalle tarjotaan töitä muista toimipaikoista myymälän sulkemisen jälkeen.

MAALISKUU

• Prisma Seppälän ruoan verkkokaupalle avataan uusi noutopiste.

• S–market Laukaan laajennus ja uudistus valmistuu.

• Himos-Yhtiöt Oy:n kanssa solmitaan esisopimus, jonka mukaan Keskimaa ostaa kolme tonttia Jämsän Himoksen länsirinteiden juurelta. Alueelle suunnitellaan rakennettavaksi 120 majoitushuoneistoa 450 vuodepaikalla, ravintola sekä ruoan verkkokaupan noutopiste. Lopullinen rakentamispäätös tehdään myöhemmin.

• S–market Äänekosken kokonaisvaltainen uudistus valmistuu.

HUHTIKUU

• Viitasaarella vietetään uudistuneen S–marketin avajaisia.

• Uuraisilla käynnistyy S–marketin ja ABC–automaattiaseman rakentaminen.

• Keskimaa kerää S–ryhmän hotelli- ja ravintola-alan valtakunnallisia palkintoja:
– Vuoden S–Chef (keittiöpäällikkö): **Juho Pehkonen**, Pizza & Buffa Seppälä Jyväskylässä.
– Vuoden revenue manager: **Petri Kemiläinen**, Osuuskauppa Keskimaa.
– Mystery Shopping Original: Original Sokos Hotel Alexandra.
– Vuoden onnellistajat, Sokos Hotels: **Leena Lehosmaa**, Original Sokos Hotel Alexandra.

• Vuoden 2022 esihenkilöinä palkitaan Keskimaan markkinointipäällikkö **Satu Koski**, Prisma Palokan palvelupäällikkö **Hannele Roine**, S–market Tourulan marketpäällikkö **Mikko Romo** sekä ABC Viitasaaren liikennemyymläpäällikkö **Kirsti Partti**.

TOUKOKUU

• Keskimaan sähköautolatausasemien verkosto laajenee, kun ABC Vaajakosken ja Prisma Keljon yhteyteen avataan suurteholatausasemat.

• Keskimaan henkilöstömäärä kasvaa tuntuvasti, kun noin tuhat kesätyöntekijää tulee vakituisen henkilökunnan avuksi ja iloksi kevään ja kesän aikana.

KESÄKUU

• Ylijäämänpalautus ja osuusmaksun korko maksetaan asiakasomistajille 10. kesäkuuta. Vuoden 2022 tuloksesta ylijäämänpalautusta maksetaan 9,6 ja osuusmaksun korkoa 0,8 miljoonaa euroa.

• Keskimaa aloittaa juhannuksen alla uudenlaisen ruoan verkkokauppatilausten toimitusmuodon: asiakkaan ostokset vie perille S–market Savelasta ja S–market Tourulasta pikatoimituksella kuljetusrobotit eli Savelan Suhaajat ja Tourubotit.

HEINÄKUU

• Laukaan S–marketin laajennusosan viereen avataan ABC Carwash. Toimipisteen autopesukone edustaa viimeisintä pesutekniikkaa.

• Korpilahdella alkaa täysin uuden S–marketin rakentaminen. Kesällä 2024 valmistuvaan myymälään tulee neliöitä 1,5-kertaisesti nykyiseen verrattuna.

ELOKUU

• Vajaan 1 500 asukkaan Multialla aletaan rakentaa nykyisen Salen taakse uutta myymäläkiinteistöä. Uuteen kauppaan päästään muuttamaan keväällä 2024.

SYYSKUU

• Original Sokos Hotel Alexandrassa käynnistyy mittava uudistus, joka koskee lähes puolta koko hotellista. 102 huonetta sekä saunaosasto uudistetaan täysin, talotekniikkaa myöten. Lisäksi hotelliin rakennetaan kuntosali.

• Jyväskylän Voionmaankadun varrella alkaa uuden myymälän rakentaminen. S–market Mäki-Matin avajaisia tullaan viettämään alkusyksyllä 2024.

LOKAKUU

• Keskimaan kuudennen kerran toteuttaman Ilo auttaa Keski-Suomea –hyväntekeväisyyslahjoituksen turvin on kesän ja syksyn aikana kunnostettu ja/tai perustettu kahdeksan keskusomalaisille avointa ja maksutonta ulkoilupaikkaa. Lahjoituskohteet ja kumppanit on valittu asiakkailta saatujen ehdotusten pohjalta.

MARRASKUU

• Keskimaa ostaa Jämsänkoskelta S–marketin viereisen kiinteistön, jossa sijaitsee Jämsänkosken Tarvikekeskus. Tontille suunnitellaan uuden S–marketin rakentamista.

• Sale Säynätsalossa vietetään perusteellisesti uudistuneen myymälän avajaisia. Myymäläkalustus ja kylmälaitteistot on päivitetty vastaamaan nykyisiä kylmäasetuksia, ja samalla myymäläilme on raikastunut.

• Henkilöstön pikkujouluja juhliitaan risteilyteemalla perinteisesti pyhäinpäivän lauantaina 4.11. M/S Paviljonki oli lastattu 1 850 risteilyvieraila.

• Keskimaa sijoittuu työyhteisötutkimuksen tuloksen perusteella henkilöstökokemuksessa ylimpään AAA-luokkaan, johon yltää vain kuusi prosenttia suomalaisyrityksistä.

JOULUKUU

• S–market Suolahden uudistus valmistuu joulukauppaan.

• Kaikki työntekijät, johtoryhmää lukuun ottamatta, palkitaan yhteensä yli miljoonan euron ylimääräisellä tulospalkkiolla kiitoksena vuoden 2023 tuloksesta. Palkkio maksetaan tehtyjen työtuntien suhteessa: kokoaikaiselle työntekijälle ylimääräinen tulospalkkio on noin 600 euroa.

• Prisma Seppälässä otetaan käyttöön käyttötavaratuotteiden verkkokauppaan liittyvät tilausten noutolokerot, joista ostokset voi noutaa usein jo tunnin sisällä, mutta viimeistään 12 tunnin kuluttua tilauksesta.

Kuva: Anne Kalliola

OMISTAMISELLA ON VÄLIÄ

Omistamisella on yritystoiminnassa suuri merkitys, sillä jokainen yritys toteuttaa aina omistajiensa tahtoa ja toimii sen mukaisesti. Keskimaan omistajia olemme me keskisuomalaiset ihmiset. Meitä on niin paljon, ettemme voi kaikki olla yhtä aikaa valvomassa omistajien tahdon toteutumista. Siksi tehtävään tarvitaan luottamushenkilöitä. Yhteisistä asioistamme Keskimaalla päätöksiä tekevät asiakasomistajien joukosta vaaleilla valittu edustajisto sekä edustajiston nimeämä hallinto-neuvosto. Osuustoimintalain ja osuuskaupan sääntöjen mukaisesti hallintomallissa lähimpänä arjen tekemisiä toimii hallitus.

JÄSENET

Yli 139 974 Keskimaan jäsentä

EDUSTAJISTO

50 jäsentä
Toimikausi 4 vuotta

HALLINTONEUVOSTO

**21 jäsentä, joista
2 henkilökunnan jäseniä**
Toimikausi 3 vuotta,
1/3 erovuoroisia vuosittain

HALLITUS

**Puheenjohtajana
toimitusjohtaja + 4 jäsentä**
Toimikausi 1 vuosi

Kuva: Anne Kallioja

JÄSENALUE 1, ETELÄINEN

Häkkinen Ari, maaseutuyrittäjä, Hankasalmi
Häätylä Matleena, terveydenhoitaja, Toivakka
Jatkonen Seija, yrittäjä, Jämsä
Kalmari Leena, hammashoitaja, Laukaa
Riitta Kangas, laitoshuoltaja, Jämsä
Leskinen Sari, kassamyyjä, Kangasniemi
Mäntylä Erkki, rikosylikonstaapeli, evp, Jämsä
Peltonen Tuula, erityisluokanopettaja, Jämsä
Räisänen Heli, myyjä, Muurame
Salmi Ulla, perhepäivähoitaja, Kuhmoinen
Tapiainen Tommi, kirjastonhoitaja, Jämsä
Tupala Mika, prosessinhoitaja, Joutsa

JÄSENALUE 2, JYVÄSKYLÄ

Aho Marianne, sairaanhoitaja, Jyväskylä
Asikainen Aimo, ylikonstaapeli, eläkeläinen, Jyväskylä
Holmberg Nico, potilaskuljettaja, Jyväskylä
Hurme Maria, tradenomiopiskelija, Jyväskylä
Huuskonen Irmeli, myyjä, eläkeläinen, Jyväskylä
Jetsu Kati, varapääluottamusmies, sairaanhoitaja, Jyväskylä
Karppinen Sonja, opiskelija, Jyväskylä
Kenner Ninna, ostoreskontran tiimipäällikkö, Jyväskylä
Könttö Joonas, kansanedustaja, YTM, Jyväskylä
Lakka Emilia, FM, tutkija, Jyväskylä
Lehtonen Timo, ylikonstaapeli, Jyväskylä
Lumela Meri, rehtori, Jyväskylä
Lyytinen Leena, varhaiskasvatuksen opettaja, Jyväskylä
Melville Tony, lehtori, toimittaja, Jyväskylä
Mäkinen Riitta, kansanedustaja, Jyväskylä
Neittaanmäki Pekka, Unesco-professori, Jyväskylä
Puolimatka Tapio, emeritusprofessori, Jyväskylä
Savolainen Erkki, eläkeläinen, Jyväskylä
Savolainen Virve, kassamyyjä, Jyväskylä
Sipinen Raija, yrittäjä, Jyväskylä
Sorsa Jenni, kokki, myyjä, Jyväskylä
Tiainen Eila, toimittaja, Jyväskylä
Tuupainen Kauko, talousneuvos, eläkeläinen, Jyväskylä
Tynkkynen Heikki, kanttori, eläkeläinen, Jyväskylä
Uusitalo Samuel, maatalousyrittäjä, Jyväskylä
Vatanen Kari, verkostoasentaja, Jyväskylä
Wahlstedt-Niskanen Pirita, tutkija, lastenkirjailija, Jyväskylä

JÄSENALUE 3, POHJOINEN

Heikkinen Katri-Maija, marjatilayrittäjä, opiskelija, Multia
Kirvesmäki Siru, emäntä, Karstula
Kyläniemi Aira, ravitsemistyönjohtaja, Pihtipudas
Kytölehto Satu, lähihoitaja, Petäjävesi

Nyrönen Jarmo, kunnallistekniikkatyöntekijä, Saarijärvi
Penttinen Aila, myyjä, Viitasaari
Penttinen Jari, opettaja, Saarijärvi
Sorri Erja, opettaja, Keuruu
Stenman-Kässi Liisa, agrologi, Uurainen
Vertainen Johanna, lähihoitaja, kaupunginvaltuutettu, Äänekoski
Vornanen Outi, myyjä, kaupunginvaltuutettu, Viitasaari

HALLINTONEUVOSTO 2024

Hallintoneuvostoon kuuluu 21 jäsentä, joista 1/3 on vuosittain erovuorossa. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa osuuskaupan hallintoa ja toiminnan tarkoituksen toteutumista parhaalla mahdollisella tavalla. Hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet ja toimitusjohtajan, valmistelee edustajiston kokouksessa esille tulevat asiat, antaa hallitukselle ohjeita laajakantoisista ja periaatteellisista asioista sekä vahvistaa keskeiset strategiat ja tavoitteet.

Keskimaan edustajisto valitsi syyskokouksessa 28.11.2023 hallintoneuvoston seuraavalle kaudelle. Hallintoneuvoston erovuoroisista valittiin uudelle kaudelle 2024–2026 eteläiseltä jäsenalueelta **Erkki Jormakka** Hankasalmelta, **Ahti Weijo** Luhangasta sekä uutena jäsenenä **Johan Porkkala** Jämsästä. Jyväskylän jäsenalueelta hallintoneuvostoon valittiin uudelle kaudelle **Petri Pouta** ja **Timo Rautiainen**. Pohjoiselta jäsenalueelta kaudelle 2024–2026 valittiin **Hanna Hautamäki** Petäjävedeltä ja **Henna Penttinen** Ääneskelta. Lisäksi Jyväskylän jäsenalueelta vuoden 2023 aikana vapautuneelle paikalle hallintoneuvostoon valittiin edustajiston jäsen **Liisa Kuparinen**. Kuparinen on erovuorossa vuonna 2024.

Osuuskauppa Keskimaan hallintoneuvoston puheenjohtajana vuonna 2024 jatkaa toimitusjohtaja **Sami Kettunen** Jyväskylästä ja hallintoneuvoston varapuheenjohtajaksi valittiin **Minna Lappalainen** Kannonkoskelta.

Hanho Maria, omistajayrittäjä, Keuruu
Hautamäki Hanna, maatilayrittäjä, Petäjävesi
Hovikoski Mervi, sairaanhoitaja, Jyväskylä
Jormakka Erkki, yrittäjä, Hankasalmi
Kettunen Sami, toimitusjohtaja, Jyväskylä – hallintoneuvoston puheenjohtaja
Kumpulainen Ritva*, markempäällikkö, Viitasaari
Kuparinen Liisa, kauppatieteiden tohtori, ICT-ammattilainen, Jyväskylä
Kyrö Mika, rakennusmestari, Jämsä
Lappalainen Minna, johtaja, Kannonkoski – hallintoneuvoston varapj.
Lenkkeri Kimmo*, myyjä, Jyväskylä
Liukkonen Ari-Pekka, olympiaurheilija, Jyväskylä

Lunttila Tommi, yrittäjä, maanviljelijä, Äänekoski
Paloniemi Aila, toimittaja, Jyväskylä
Penttinen Henna, lähihoitaja, Äänekoski
Pernu Ilkka, eläkeläinen, ylihoitaja, Jyväskylä
Porkkala Johan, yrittäjä, Jämsä
Pouta Petri, huoltopäällikkö, Jyväskylä
Rautiainen Timo, myyntijohtaja, Jyväskylä
Sahindal Anna-Leena, liikuntajohtaja, Jyväskylä
Tammivuori Elina, yrittäjä, logistiikkainsinööri, Muurame
Weijo Ahti, virallinen mittaaja, Luhanka

*) henkilökunnan edustaja

HALLITUS 2024

Hallituksen muodostavat toimitusjohtaja sekä neljä jäsentä. Tehtävänä on edistää osuuskaupan etua huolellisesti ja hoitaa sen asioita osuuskuntalain, osuuskunnan sääntöjen sekä edustajiston ja hallintoneuvoston antamien ohjeiden ja päätösten mukaisesti. Hallitus päättää strategioista, tavoitteista ja suunnitelmista.

Joulukuussa 2023 Keskimaan hallintoneuvosto valitsi Keskimaan hallituksen kaudelle 2024. Hallituksen kokoonpanoon ei tullut muutoksia, joten Keskimaan hallituksessa jatkavat vuonna 2024:

Lamberg Juha-Antti, professori, Jyväskylä
Tikkanen Suvi, markkinointijohtaja, Leppävesi
Uotinen Markku, kehitys- ja hankintojohtaja, Jyväskylä – hallituksen varapuheenjohtaja
Äänismaa Pekka, yhteysjohtaja, Jyväskylä
Määttä Antti, pj, toimitusjohtaja, kauppaneuvos, Muurame – hallituksen puheenjohtaja
Toivanen Niko, talousjohtaja – hallituksen sihteeri

KONSERNIJOHTORYHMÄ 2024

Keskimaan konsernijohtoryhmän kokoonpanossa ei tapahtunut muutoksia vuoden 2023 aikana.

Määttä Antti, toimitusjohtaja, kauppaneuvos
Kunelius Pasi, toimialajohtaja, matkailu- ja ravitsemiskauppa
Kyllönen Vesa, toimialajohtaja, market- ja tavaratalokauppa
Tervanen Heikki, toimialajohtaja, liikennepalvelut
Luoma Noora, viestintä- ja markkinointijohtaja
Thusberg Kaisamaria, henkilöstöjohtaja
Toivanen Niko, talousjohtaja

EDUSTAJISTO 2024

Keskimaalla on lähes 140 000 asiakasomistajaa. Asiakasomistajat pääsevät joka neljäs vuosi valitsemaan Osuuskauppa Keskimaalle edustajiston, joka edustaa koko omistajakuntaa osuuskaupan hallinnossa. Keskimaan 50-jäsenisen edustajiston vaalit järjestettiin lokakuussa 2021 ensimmäistä kertaa suorana henkilövaalina. Keskimaan edustajiston nelivuotinen toimikausi alkoi 26.10.2021, seuraavat edustajiston vaalit pidetään vuonna 2025.

Edustajiston syyskokouksessa 28.11.2023 hallintoneuvostoon valittiin Jyväskylän jäsenalueen edustajiston jäsenistä **Liisa Kuparinen** Jyväsky-

lästä. Hallintoneuvostoon valitun Kuparisen tilalle edustajistoon nousi Jyväskylän jäsenalueelta varaedustaja **Sonja Karppinen**. Edustajiston jäsenistössä ei tapahtunut muita muutoksia vuoden 2023 aikana.

Edustajiston tärkeimpiä tehtäviä ovat hallintoneuvoston nimeäminen, tilinpäätöksen vahvistaminen sekä tuloksenkäytöstä, muun muassa ylijäämänpalautuksesta päättäminen. Näiden lisäksi edustajisto toimii näköalapaikkana osuuskaupan toimintaan sekä muodostaa tärkeän keskustelu-

foorumin osuuskaupan johdon ja asiakasomistajien välille. Edustajisto kokoontuu vuosittain kaksi kertaa, kevät- ja syyskokoukseen.

KESKIMAA TUNTUU SYDÄMESSÄ HYVÄLTÄ

Jyväskyläläisen Paytrail Oyj:n markkinointijohtaja **Suvi Tikkanen** aloitti Keskimaan hallituksen jäsenenä vuoden 2021 alussa. Hänellä on vahvaa osaamista markkinoinnista ja verkkoliiketoiminnasta sekä Paytrailista että aiemasta työstä tutkijana yliopistomaailmassa.

- En miettinyt hetkeäkään, kun Keskimaan suunnalta tuli tiedustelu, olisinko kiinnostunut osuuskaupan hallituksen jäsenyydestä. Kun hallituspaikkani vahvistui, olin todella otettu ja nöyrän kiitollinen. Tuntui huikealta päästä vastuulliseen näköalatehtävään esimerkilliseen osuustoiminnalliseen yritykseen, joka on samalla Keski-Suomen suurin yksityinen työnantaja, Suvi kertoo tuntojaan reilun kolmen vuoden takaa.

YRITYSMUOTO PUHUTTELEE

Keskimaa oli Suville jo ennestään hyvinkin tuttu palveluja ahkerasti ja monipuolisesti käyttävän asiakasomistajan näkökulmasta. Hallitustyöskentelyn myötä ymmärrys osuuskaupasta, S-ryhmästä ja laajemminkin osuustoiminnasta on kuitenkin huomattavasti syventynyt ja kirkastunut.

- Osuustoiminta yritysmuotona puhuttelee minua. On hienoa, että toiminnan keskiössä ovat ihmiset, sekä asiakkaat että henkilökunta. Kaiken toiminnan tarkoitus on tuottaa mahdollisimman paljon erilaista hyötyä omistajille, eli oman alueemme ihmisille, Suvi korostaa.

Tällainen toiminta-ajatus tuo mukanaan sisäänrakennettuna hyvin vahvan vastuullisuuden kaikilla osa-alueilla.

- Esimerkiksi sosiaalisen vastuullisuuden näkökulmasta Keskimaa hoitaa liiketoimintaa esimerkillisen inhimillisesti ja lämminhenkisesti, arvostaen aidosti työntekijöitään ja pitäen heistä monin tavoin hyvää huolta.

OLLAAN HYVÄN ASIALLA

Keskimaa on aidosti läsnä Keski-Suomessa ja käytännössä lähes jokaisen keskisuomalaisen elämässä tavalla tai toisella. Toiminnasta syntyvä tuottokin jää omaan maakuntaamme.

- Osuuskaupan kotoisa yhteisöllisyys ja toisaalta jatkuva palvelujen ja etujen kehittäminen aina vain paremmiksi on suuri rikkaus koko Keski-Suomelle. Esimerkiksi ruoan verkkokaupan kuljetusrobotit, ABC-latausverkoston kehittäminen sekä Rent-it -vuokrauspalvelut osoittavat, että ollaan ajan hermolla ottamassa uusia palveluja käyttöön.

Jatkuvasta uudistumisesta ja vastuunkannosta kertovat myös investoinnit uusiin ja olemassa oleviin marketeihin, hotelleihin ja ravintoloihin sekä uusimpana isona päätöksenä panostus maakunnan matkailuun Himoksen alueelle.

- Minulle on tärkeää, että olen mukana sellaisessa toiminnassa, joka synnyttää innostusta ja merkityksellisyyttä, ja tuntuu sydämessä hyvältä. Keskimaailla

ollaan hyvän asialla. Osuuskauppa todella toteuttaa perustehtävänsä omistajiemme arjen helpottamisesta tarjoamalla kasvavaa asiakasomistajahyötyä, tehden samalla Keski-Suomensta paremman paikan elää, Suvi arvioi.

- Olemme perheeni kanssa aina käyttäneet Keskimaan palveluja ahkerasti, koska niiden laatutaso on kohdallaan ja keskittämisestä palkitaan. Kuusihenkisessä perheessä rahaa kuluu paljon jo yksinomaan ruokaan, joten laadun ja Bonuksen lisäksi hintatasolla on merkitystä, pääsääntöisesti S-market Vaajalassa ruokaostokset tekevä Suvi Tikkanen tietää.

HALLITUS EDISTÄÄ OSUUSKAUPAN ETUA

Keskimaassa hallituksen tehtävä on sääntöjen mukaan "huolellisesti toimien edistää osuuskaupan etua." Hallitus esimerkiksi päättää osuuskaupan strategiasta, taloudellisista tavoitteista ja merkittävistä investoinneista sekä valvoo liiketoimintaa. Hallituksen jäsenillä tulee olla liiketaloudellisten ja hallinnollisten asioiden hyvä tuntemus ja heidän tulee olla osuuskaupan jäseniä.

ASIAKASOMISTAJUUS

Kuva: Sami Heiskanen

ASIAKASOMISTAJUUS HOUKUTTI ENEMMÄN KUIN AIKOIHIN

Vuoden 2023 aikana osuustoiminta ja osuuskauppa vetivät ihmisiä puoleensa enemmän kuin pitkään aikaan. Taloudellisesti haastavassa ajassa asiakasta hyödyttävät palvelut korostuivat, ja saimme huomattavasti odotuksiamme enemmän uusia asiakasomistajia. Heistä suurin osa oli yhden tai kahden hengen taloudessa asuvia 25–34-vuotiaita – juuri heitä, jotka ovat aiemmin olleet asiakasomistajiemme parissa aliedustettuina. Olemme onnistuneet aiempaa paremmin vakuuttamaan myös nuoret aikuiset hinnoillamme, palveluillamme ja eduillamme, ja puhuttelemaan heitä Omistajan Tilipäivä -kampanjamme merkeissä mielenkiintoisella tavalla eri kanavilla, erityisesti sosiaalisessa mediassa.

Uusista asiakasomistajistamme peräti 81 prosenttia asuu pientalouksissa. Kuukausiostojen määrään sidottu Bonus ei ole kaikille yksin tai kaksin asuville merkityksellinen syy liittyä asiakasomistajaksi. Osalle näistä sinkuista ja dinkuista kiinnostavampia asioita ovat edullinen hintatasomme sekä S-Pankin ilmaiset peruspankkipalvelut. Suureen arvoon nousevat myös heti saatavat edut, kuten S-mobiilin kuukausittaiset etukuponit, joita lunastettiinkin vuoden aikana ennätysmäärä.

OLEMME ASIAKASOMISTAJIEN PUOLELLA

Keskimaa syntyi lähes 110 vuotta sitten ihmisten yhdistäessä voimiaan, jotta he saivat laadukkaampia tavaroita edullisemmilla hinnoilla. Osuuskaupan perusajatus on edelleen sama. Keskimaasta me kaikki omistajat saamme monipuolisempia, ajanmukaisempia, laadukkaampia ja edullisempia tuotteita ja palveluita.

Asiakasomistajiemme ostovoiman heikentyessä olemme pitäneet yhä tiukemmin kiinni edullisimmasta ruokakorista ja tarjonneet talouden tiukentumisen keskellä arjen sujuvuutta ja aitoa hyötyä, tärkeitä ilon hetkiä unohtamatta. Keskimaa on aina omistajiensa puolella, auttaen heitä kohti omalle kukkarolle, terveydelle ja ympäristölle fiksumaa kuluttamista.

**”OLEMME KOTIKULMILLASI, ASUTPA
MISSÄ PÄIN KESKI-SUOMEA TAHANSA,
JA OMISTAJANA SAAT RAHALLESI MAHDOLLISIMMAN PALJON VASTINETTA.”**

TUOTTO JÄÄ KESKI-SUOMEEN

Keskimaahan ostoja keskittämällä jokainen asiakasomistajamme voi olla varma, että rahat jäävät Keski-Suomeen. Toiminnastamme syntyvä tuotto käytetään täysimääräisesti omistajiemme ja oman maakuntamme hyödyksi, palvelujen kehittämiseen ja keski-suomalaisen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Teemme omasta maakunnastamme meille kaikille paremman paikan elää – vastuullisesti ja pitkäjänteisesti. Niiden tunnistamiseksi käymme omistajiemme kanssa jatkuvaa vuoropuhelua palveluistamme, eduistamme ja laajemminkin asioista, jotka ovat meille keski-suomalaisille tärkeitä.

Noora Luoma
viestintä- ja markkinointijohtaja

ASIAKASOMISTAJIA

139 974

BONUS

26,2 M€

YLIJÄÄMÄNPALAUTUS

11,2 M€

vuodelta 2023

OSUUSPÄÄOMAN KORKO

0,8 M€

MAKSUTAPAETU

0,9 M€

MAGIC HAPPENS, VIHREE LIIKKUU

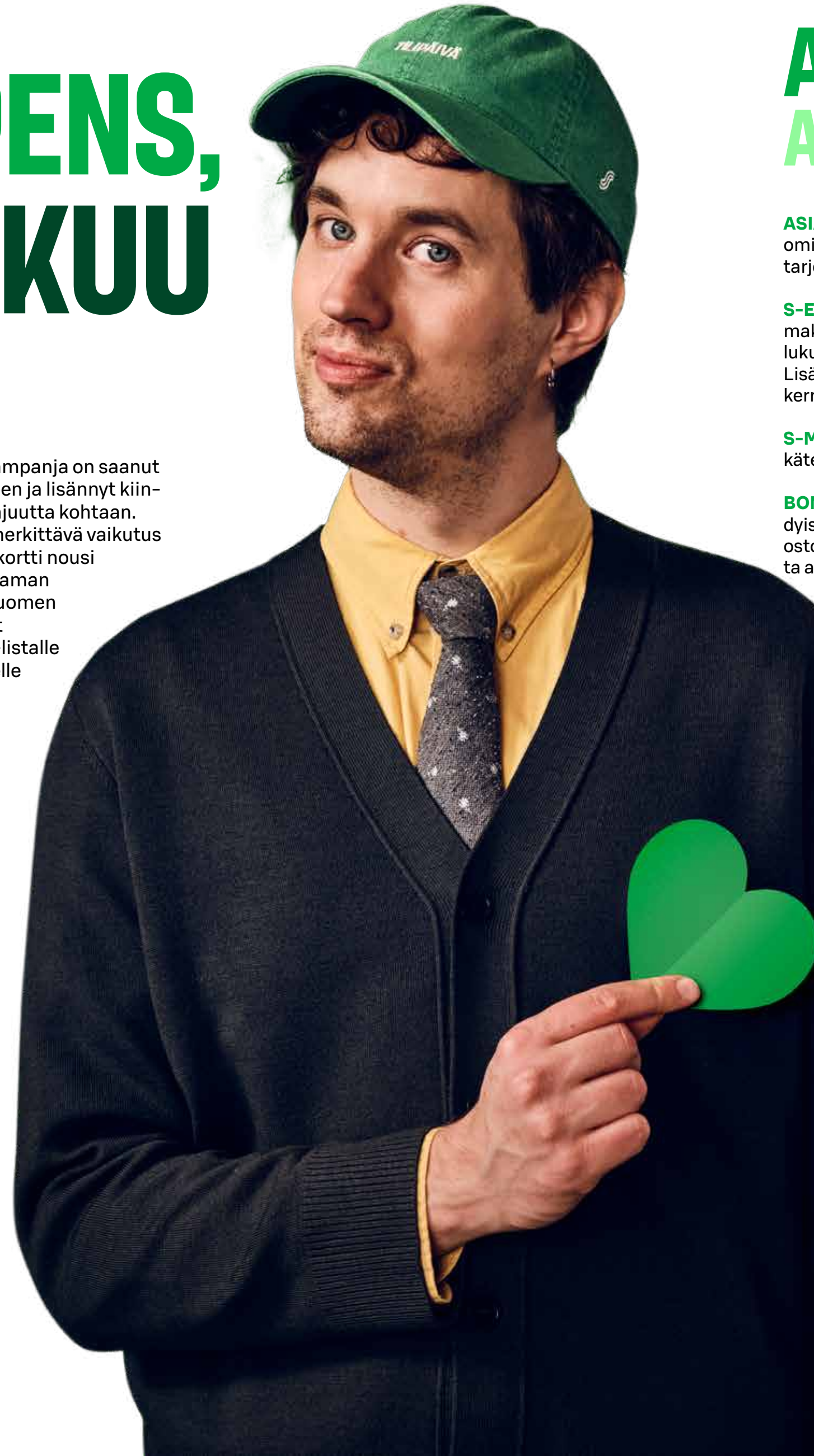
Meistä useimmat luultavasti tietävät tv-mainoksen Omistajan tilipäivästä: vihreitä henkseleitä paukutteleva Bonustilitittäjä Eero painaa nappia, jolloin "magic happens, vihree liikkuu." Omistajan tilipäivää vietetään koko S-ryhmässä 12 kertaa vuodessa, joka kuukauden 10. päivä. Kyseisenä päivänä edellisen kuukauden ostoista kertyneet Bonukset tilitetään puhtaana käteen asiakasomistajien pankkitileille.

Tilipäivän kunniaksi me kaikki keskimalaiset, samoin kuin kaikki muutkin s-ryhmäläiset, olemme pukeutuneet 10.3.2023 lähtien aina kuun kymmenentenä päivänä vihreään, nostaneet esille asiakasomistajuuden ilosanomaa, muistuttaneet Bonus-ten maksamisesta ja jakaneet iloisia tunteita tilipäivän vihreästä vietosta sosiaalisessa mediassa. Ilonpitoon ja juhlimiseen on todellakin aihetta, maksoihan Keskimaa vuonna 2023 keskimäärin joka kuukausi 2,2 miljoonaa euroa Bonuksia. Koko S-ryhmässä vastaava luku oli huikeat 37,4 miljoonaa euroa.

S-ETUKORTTI NOUSI TAKAISIN ARVOSTETUIMPIEN BRÄNDIEN JOUKKOON

Omistajan tilipäivässä henkilöstö on viestinnän keskiössä. Eri somekanavissa onkin nähty toinen toistaan hausempia, mielikuvituksellisempia ja omaperäisempiä videoita ja kuvia toimipaikoistamme, keskimaalaisten itse toteuttamina. Väkemme on heittäytynyt innolla tilipäivän pauloihin ja osallistunut some-battleen, jossa joka kuukausi on palkittu enemmän tai vähemmän arvaamattomilla kriteereillä parhaiksi arvioidut sisällöt yllätyspalkinnoilla.

Omistajan tilipäivä -kampanja on saanut paljon huomiota osakseen ja lisännyt kiinnostusta asiakasomistajuutta kohtaan. Sillä on arvioitu olleen merkittävä vaikutus myös siihen, että S-Etukortti nousi alkusyksyllä 2023 muutaman vuoden tauon jälkeen Suomen arvostetuimmat brändit -tutkimuksessa TOP10-listalle ja saman tien kuudennelle sijalla.

ASIAKASOMISTAJAN AVAINSANOJA AVATTUNA

ASIAKASOMISTAJA = Osuuskaupassa asiakkaat ovat myös omistajia. Osuuskaupan omistajaksi eli jäseneksi liittyessään jokainen saa käyttöönsä kaikki osuuskaupan tarjoamat edut.

S-ETUKORTTI = Avain kaikkiin S-ryhmän etuihin sekä samalla täysiverinen S-Pankin maksu- ja/tai luottokortti. Android-puhelimessa on mahdollista ottaa käyttöön myös lähilukuminaisuudella toimiva digitaalinen S-Etukortti, jolla saa samat edut kuin kortillakin. Lisäksi S-mobiiliin 2.24.0 tai sitä uudemmassa versiossa on S-Etukortin viivakoodi, jolla voi kerryttää Bonusta ja hyödyntää etuja.

S-MOBIILI = Asiakasomistajan oma sovellus, jossa S-Etukortti, kauppa ja pankki kulkevat kätevästi aina mukana.

BONUS = Keskimaalta, muista S-ryhmän toimipaikoista sekä bonuskumppaneilta tehdyistä ostoista rahana maksettava ostohyvitys, joka kasvaa sitä mukaa, mitä enemmän ostoja kuukaudessa kertyy. Bonusta saa S-Etukortilla koko perheen ostoksista. Keskimaalta asiakasomistajat saivat Bonuksia vuonna 2023 kaikkiaan 26,2 miljoonaa euroa.

YLIJÄÄMÄNPALAUTUS ELI YJP = Mikäli osuuskaupan tulos antaa mahdollisuuden, edustajisto voi päättää, että edellisvuoden tuloksesta jaetaan osa ylijäämänpalautuksena asiakasomistajille. Keskimaassa ylijäämänpalautusta on maksettu yhtämittaisesti jo parikymmentä vuotta. Keskimaa maksoi kesäkuussa 2023 ylijäämänpalautusta edellisvuoden tuloksesta 9,6 miljoonaa euroa asiakasomistajien tileille.

MAKSUTAPAETU = Kun S-ryhmän Suomen toimipaikoissa ja verkko-kaupoissa maksaa S-Etukortilla, ostoksista saa 0,5 % lisäedun Bonuksen päälle. Keskimaa tilitti vuonna 2023 maksutapaetua omistajilleen 900 000 euroa.

OSUUSMAKSUN KORKO = 100 euron osuusmaksu on liittymisvaiheessa tehtävä sijoitus omaan osuuskauppaan. Kerran vuodessa osuuskauppa voi maksaa osuusmaksulle korkoa. Päätöksen tekee edustajisto vuosittain. Keskimaassa osuusmaksun korkoa on maksettu yhtäjaksoisesti todella pitkään, viime vuosina 6 %, eli reilut 800 000 euroa.

673 617 LUNASTETTUA MOBIILIETUA

Keskimaan asiakasomistajista 59 prosenttia oli ottanut vuoden 2023 loppuun mennessä osuuskaupan palvelut ja S-Pankin yhdistävän S-mobiili-sovelluksen käyttöönsä. Yksin asuvista nuorista aikuisista asiakasomistajista S-mobiili on käytössä peräti 90,9 prosentilla.

S-mobiilissa kiinnostavimpia ja käytetyimpiä palveluja olivat pankkipalvelut, bonustiedot sekä S-mobiiliedut. Mobiilikuponeja lunastettiin vuoden mittaan kaiken kaikkiaan 673 617 kappaletta. Eniten hyödynnettiin päivittäistavarakauppojen tuoteryhmäkohtaisia alennuskuponeja, suosituimpina juusto-, virvoitusjuoma- sekä voi- tai margariinikupongit.

Asiakkaidemme saama hyöty kuponkituotteista oli esimerkiksi heinä-joulukuussa 2023 yksinomaan marketkaupan toimialallamme lähes puoli miljoonaa euroa. Tuoteryhmien sisällä asiakkaat käyttivät etukuponeja kyseisen puolen vuoden aikana 5 500 eri tuotteeseen.

ARKEA HELPOTTAVASSA S-MOBIILISSA KAIKKI NÄMÄ PALVELUT:

- Pankki puhelimessa – mm. tilien saldot, tili- ja korttitapahtumat, laskujen maksaminen, rahan siirtäminen omien tilien välillä, korttien turvarajojen muuttaminen, S-Lainan hakeminen, säästämisen ja sijoittamisen palvelut, sähköiset palkkalaskelmat.

- Turvallinen tunnistautuminen – toimii sormenjäljellä tai tunnusluvulla kätevästi kaikissa vahvaa tunnistautumista edellyttävissä digitaalisissa palveluissa.

- Bonusostot, kuittiarkisto ja etukupongit – Bonuksen ja muiden rahana maksettavien etujen ajantasainen tilanne, kassa- että takuukuittien sähköinen tallennus, etukuponeja ravintoloista, kahviloista, ABC-liikennemyymälöistä sekä kaupoista.

- Omät ostot – ostokset viimeisten 12 kuukauden ajalta tuoteryhmien, tuotteiden, ostopaikkojen ja ajankohdan mukaan, perhejakoa käyttämällä näkyvillä kaikki saman talouden ostokset. Terveellisempään ja vastuullisempaan syömiseen kannustavat ostosten ravintoarvot, hedelmien ja vihannesten ostomäärät, kotimaisuusaste sekä hiilijalanjälki.

- Toimipaikat – kaikki S-ryhmän bonustoimipaikat sekä niiden aukioloajat ja reittiohjeet.

KESKISUOMALAISTEN IHMISTEN OMISTAMA

Kuva: Sami Heiskanen

Keskimaa on osuustoiminnallinen yritys, joka on olemassa asiakasomistajiaan varten. Jokainen Keskimaan jäsen eli asiakasomistaja omistaa täsmälleen yhtä suuren osan osuuskaupasta, eikä muita omistajia ole. Toimialueemme noudattelee pääosin Keski-Suomen maakuntarajoja, täydennettynä idän suunnalla Etelä-Savoon kuuluvalla Kangasniemellä. Toimialueemme eteläisin kulma sijaitsee edelleen Kuhmoisissa, vaikka kunta liittyikin Pirkanmaahan muutama vuosi sitten. Sen sijaan Kinnula Pohjoisessa Keski-Suomessa on Keski-Pohjanmaan Osuuskaupan KPO:n toimialuetta.

KESKIMAAAN OMISTAJAT LUKUINA:

• Asiakasomistajia vuoden 2023 lopussa 139 974.

• Keskimaan S-Etukortin omistajia 208 461 (mukana myös rinnakkaisjäsenet).

• Asiakasomistajien määrässä 6. suurin osuuskauppa.

• Uusia liittyjiä vuoden aikana 6 669, joista 69,5 % asuu Jyväskylässä.

• Poistuneita (eronneita, osuuskauppaa vaihtaneita ja kuolleita) 3 706.

• Kaikista asiakasomistajatalouksista on 27 % on yhden aikuisen talouksia, 44 % kahden aikuisen taloudessa asuvia ja 29 % lapsiperheitä.

• Keskimääräinen bonuskertymä 18,14 €/kk.

• Keskimääräinen bonusprosentti 2,4 %.

• Asiakasomistajien ostovoimasta 44,1 % kohdistuu Keskimaalle.

• Kaikista Keski-Suomen kotitalouksista (yht. 122 468) asiakasomistajatalouksia 84,8 %.

• Parhaat talouspeitot: Muurame 98,3 %, Uurainen 96,4 % ja Laukaa 93,8 %.

• Heikoimmat talouspeitot: Jämsä 77,9 %, Äänekoski 77,9 % ja Saarijärvi 79,7 %.

Kaikki työmme myös datan keräämisen osalta tähtää siihen, että pystymme toteuttamaan mahdollisimman hyvin tehtäväämme palvelujen ja etujen tuottajana. Datan avulla saamme tarkkaa tietoa, jonka pohjalta voimme kehittää asiakasomistajia arjen asioinnissa, taloudenpidossa ja omien ostopäätösten punnitsemisessa auttavia palveluja.

Kuva: Nina Kaverinen

S-PANKIN VETOVOIMA KASVAA

Asiakasomistajuuteen ja S-Pankkiin liittyvien asioiden hoitaminen onnistuu verkossa, puhelimitse, toimipaikkojemme Asiakasomistajapalvelu- ja S-Pankki-pisteissä sekä liikkuvassa palveluautossa S-Biilissä.

– S-Pankin vetovoima kasvaa vuosi vuodelta. Yhä useammat asiakkaamme siirtävät kaikki pankkipalvelunsa S-Pankkiin, jossa houkuttavat peruspankkipalvelujen maksuttomuuden ohella kilpailukyysiset lainat, sijoitusmahdollisuudet sekä saatavuus. Monelle asiakkaalle on merkityksellistä, että meillä on konttoreita, joissa saa kasvokain tapahtuvaa palvelua, palvelupäällikkö **Katja Ratilainen** toteaa.

Jyväskylässä Asiakasomistajapalvelu- ja S-Pankki-piste toimii kauppakeskus Sokkarilla sekä Seppälän ja Keljon Prismassa laajoilla aukioloajoilla, sekä vuoronumeroperiaatteella että ajanvarauksella. Jyväskylän ulkopuolella Jämsän, Keuruun ja Äänekosken S-marketien yhteydessä toimivissa pisteissä palveluneuvojat ovat tavattavissa kahtena tai kolmena päivänä viikossa. S-Biili kiertää Jyväskylän ulkopuolella niissä toimipaikoissamme, joissa kiinteää palvelupisteitä ei ole.

– Enimmillään S-Biilissä ehditään palvella päivän aikana 20–25 asiakasta. Eniten palvelulle oli vuonna 2023 kysyntää Joutsassa, Saarijärvellä, Karstulassa ja Viitasaarella, joissa S-Biilin käy säännöllisesti kaksi kertaa kuussa.

JYVÄSKYLÄSSÄ KOLME PALVELUPISTETTÄ

Keväällä 2023 Asiakasomistajapalvelu- ja S-Pankki-palvelut keskitettiin Jyväskylässä Sokkarille sekä Seppälän ja Keljon Prismoihin. Palokan Prismen palvelupiste lopetettiin, koska asiakasvirrat eivät olleet riittävällä tasolla.

– Palokassa oli todella hiljaisia päiviä, kun samaan aikaan muissa palvelupisteissämme jonoitettiin. Toimintoja keskittämällä pystymme palvelemaan paremmin sekä vuoronumero- että ajanvarausasiakkaitamme, Katja Ratilainen toteaa.

Muutoksen yhteydessä Keljon Prismen Asiakasomistajapalvelu ja S-Pankki -piste siirrettiin Lähi-Tapiolalta vapautuneisiin tiloihin. Näin asiakaspaikkojen määrä tuplaantui neljään ja tietosuoja parani merkittävästi. Sermeillä rajattujen asiakaspaikkojen sijasta pisteeseen saatiin erilliset huoneet, joissa asiakasomistaja- ja S-Pankki-asioiden hoitaminen onnistuu häiriöttä. Samalla odotustila siirtyi erilliseen tilaan, pois Prismasta käytävältä.

– Useamman palvelupaikan piste on mahdollistanut sujuvamman asioinnin, laajemmat aukiolot sekä lisää aikaikkunoita ajanvaraukseen. Sekä asiakkaamme että palveluneujamme ovat olleet todella tyytyväisiä uudistukseen.

HENKILÖSTÖ

KESKIMAALAISIA

2095

AVOIMET TYÖPAIKAT

166

HAKIJAT

6239

UUSIA KESKIMAALAISIA

326

KESÄTYÖNTEKIJÖITÄ & TUTUSTU JA
TIENAA -HARJOITTELIJOITA

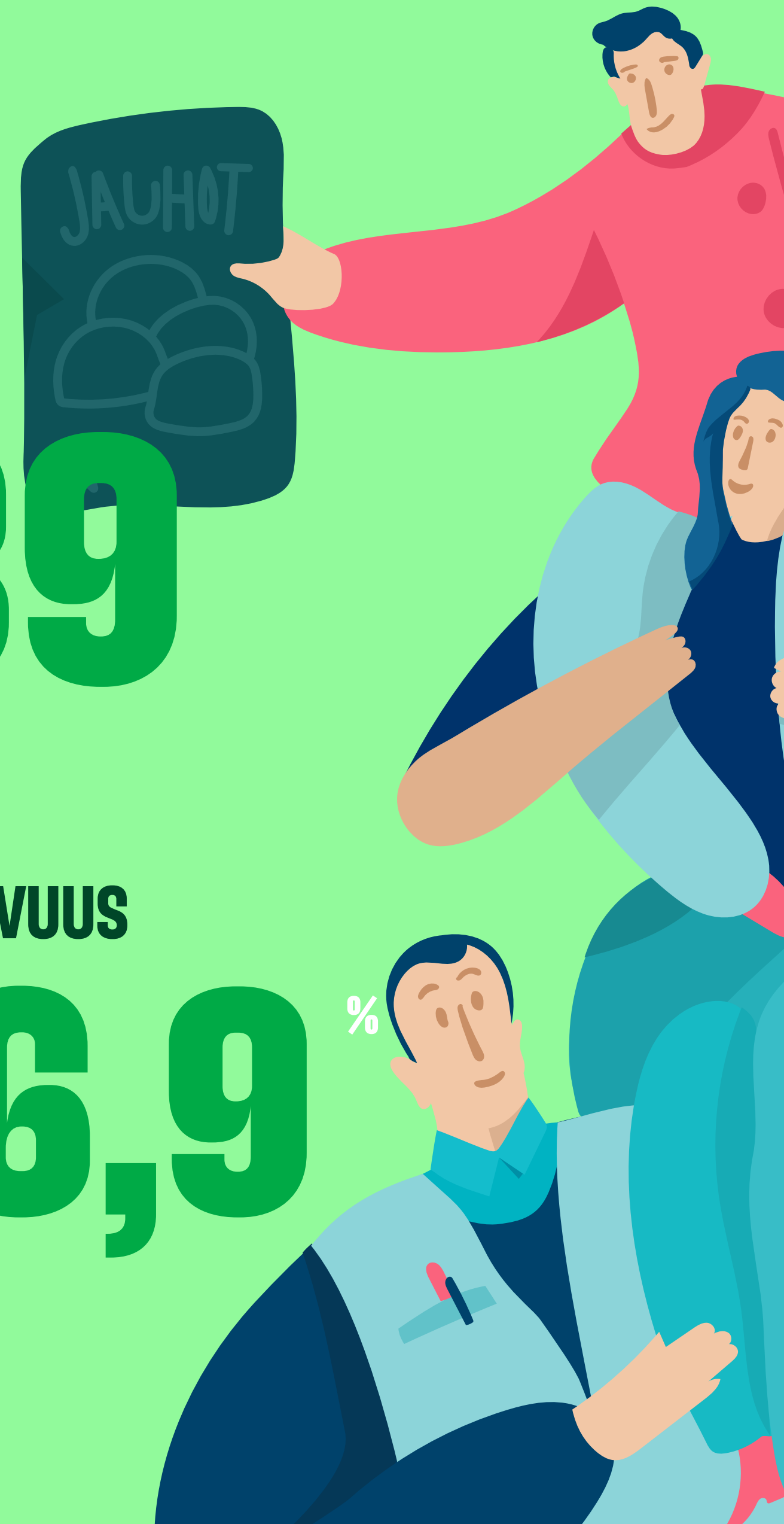
1014

KESKI-ikä

36,1
vuotta

VAIHTUVUUS

16,9 %

Kuva: Tero Takalo-Eskola

HYVÄ KIERTÄÄ YLI 2000 KESKIMAALAISEN VOIMIN

Meillä Keskimaalla ihminen kohdataan aina ihmisenä, omana itsenään, asiakkaana tai työkaverina. Meille mahtuu koko työelämän kirjo, sen monipuolisuus ja monimuotoisuus. Keskimaalaisuus yhdistää meitä kaikkia, työelämässään eri vaiheissa kulkevia ihmisiä vahvuuksineen, heikkouksineen, iloineen ja suruineen. Meillä luodaan omannäköistämme tulevaisuuden työelämää, jossa jokaisella on paikkansa ja jokainen saa olla oma itsensä. Kukaan ei ole koneiston osa tai käsipari, vaan aito, arvostettu ja kunnioitettu tasavertainen työkaveri, joka on merkityksellinen ja tärkeä.

TYÖNTEKIJÖIDEN PITO- JA VETOVOIMA RATKAISEE

Henkilöstökokemuksen parantaminen on meille erittäin tärkeä strateginen tavoite, jotta pärjäämme jatkuvasti kiristyneessä kilpailussa ihmisistä työikäisten määrän vähentyessä. Työvoimapula ja erityisesti asiakaspalvelutyötä tekevän henkilöstön saatavuushaaste on tosiasia. Se tulee vahvempaan näkyviin jälleen, kun talouden nousukausi alkaa. Meidän on työnantajana edelleen parannettava sekä pito- että vetovoimaamme, jotta meillä on tulevaisuudessakin riittävästi ihmisiä palvelemaan asiakkaitamme.

VUODEN JÄNNITTÄVIN PÄIVÄ

Vuosittain tehtävä työyhteisö- eli TYT-tutkimus antaa meille arvokasta tietoa, jonka perusteella parannamme tekemistämme ja varmistamme, että ihmiset haluavat tulla Keskimaalle töihin ja pysyä keskimaalaisina. TYT-palautteeseen kiitetty se, kuinka henkilöstömme voi ja olemmeko työnantajana henkilöstömme luottamuksen ja omistautuneisuuden arvoisia. TYT-tulospäivä onkin henkilöstöjohtajan työvuoden tärkein ja jännittävin päivä edelleen, liki kymmenen vuoden kokemuksen jälkeenkin.

Vuoden 2023 osalta teimme uuden TYT-tuloksen, mikä kertoo, että olemme oikealla tiellä. Onnistumisista iloitsemme kuitenkin vain pienen hetken, ennen kuin käärimme jälleen hihat ja jatkamme henkilöstökokemuksen kokonaisvaltaista parantamista, joskus yksi askel kerrallaan, toisinaan pidemmin harppauksin kohti entistä parempaa työpaikkaa.

POSITIIVINEN KIERRE

Meille on syntynyt muutaman viime vuoden aikana positiivinen kierre, jossa henkilöstömme hyvä fiilis heijastuu muihin mittareihimme, kuten asiakas-tyytyväisyyteen, maineeseen ja taloudellisiin tunnuslukuihin. Kaiken taustalla on arvotyömme ja Keskimaan kulttuurin kehittäminen. Arvomme Sydämellä, Ilolla, Sisulla ja Yhdessä kertovat neljä keskeistä asiaa siitä, miten meillä tehdään töitä. Arvot ovat juurtuneet osaksi arkeamme, ohjaamaan sitä, miten elämme ja olemme toistemme ja asiakkaidemme kanssa.

Toimipaikoissamme arvot näkyvät entistä sujuvampana arkena, jonka peruspilareita ovat toimiva lähijohtaminen ja avoin vuorovaikutus, joihin olemme panostaneet vahvasti esimerkiksi erilaisin valmennuksin. Meillä hyvä kiertää yli 2 000 keskimaalaisen voimin. Kiitos heistä jokaiselle!

Kaisamaria Thusberg
henkilöstöjohtaja

VAIN 6 % YRITYKSISTÄ YLTÄÄ HENKILÖSTÖ- KOKEMUKSEMME TASOLLE

Keskimaan työntekijöiden henkilöstökokemus on syksyllä 2023 tehdyn työyhteisö- eli TYT-tutkimuksen mukaan parantunut merkittävästi viimeisten neljän vuoden aikana.

– Keskimaa sijoittuu TYT-tuloksensa perusteella henkilöstökokemuksessa ylimpään AAA-luokkaan, johon yltää vain kuusi prosenttia suomalaisyrityksistä. Työelämässä mukana olevien suomalaisten henkilöstökokemusta vertailllessamme meillä on Suomen yleisnormissa mukana yli puolen miljoonan suomalaisen vastaukset, kuvailee senior tutkimuskonsultti **Maarit Ahvenainen** TYT-tutkimuksen vuosittain tekevästä Eezy Flow Oy:stä.

KOKENUT TUTKIJA IHMEISSÄÄN

Tutkimuksen kokonaistulos (TYT-indeksi) laske-
taan 22 indeksikysymyksen perusteella.

– Keskimaan tulos on merkittävästi enemmän kuin Suomen yleisnormi, mikä kertoo todella korkeasta henkilöstökokemuksesta. Kokenutta tutkijaakin ihmetyttää, miten hyvin Keskimaalla on päästy eteenpäin ja nostettu TYT-indeksiä yhä korkeammalle. Viime vuosien kehitys kertoo siitä, että Keskimaalla on tehty oikeita asioita, Maarit Ahvenainen arvioi.

Keskimaa on ansainnut TYT-tuloksellaan Suomen innostavimmat työpaikat -tunnustuksen.

– Kun yhtä asiaa parannetaan, se vaikuttaa moneen muuhun asiaan. Vahvuuksia on osattu vahvistaa ja tutkimuksissa esiin noussutta kritiikkiä on osattu hyödyntää oikealla tavalla toiminnan kehittämisessä ja tulosten käsittelyssä ratkaisukeskeisellä tavalla, Ahvenainen toteaa.

93 % SUOSITTELEE KESKIMAATA TYÖNANTAJANA

• Peräti 93 % keskimaalaisista kertoi TYT-tutkimuksessa olevansa valmis suosittelemaan Keskimaata työnantajana. Esihenkilöiden kohdalla luku oli jopa 98 %.

• Henkilöstökokemusta nostivat aiempaa korkeampi tyytyväisyys johtamis- ja toimintakulttuuriin sekä työnantajakuvaan.

• Parhaiten toimiviksi asioiksi arvioitiin päätöksenteon tehokkuus eli selvyys siitä, kuka mistäkin päättää sekä palkitsemisen oikeudenmukaisuus.

• Eniten parannettavaa oli työn mielenkiintoisuuden, merkityksellisyyden ja hyödyllisyyden kokemisessa.

• Merkittävin parannus edellisvuodesta tapahtui Keskimaan tulevaisuuden näkymien ja strategian viestimisessä, työkuorman kohtuullisuudessa sekä perehdyttämisessä.

URAKEHITYSTÄ TUKEVAT PUITTEET

Me Keskimaalla pyrimme tukemaan työntekijöidemme kasvua ja kehitystä työssään. Urapol-kumme tarjoavat laajan valikoiman mahdollisuuksia, kattavasti koko maakunnan alueella ja monilla eri toimialoilla. Haluamme, että jokainen työntekijämme voi löytää oman polkunsä, joka vastaa heidän ammatillisia tavoitteitaan ja intohimojaan.

Oppimistapoja ja mahdollisuuksia on monia. Keskimaalla työskennellessä voi kouluttautua ammattiin työssä oppimalla, ottamalla opintovapaata tai suorittamalla esimerkiksi työn ohessa erilaisia ammattitaitoa kehittäviä koulutuksia ja tutkintoja.

TITTELIÄ TÄRKEÄMPÄÄ ON TYÖN SISÄLTÖ

Keskimaalla eteläisten S-markettien ryhmäpäällikkönä työskentelevä **Mikko Lehtinen** ja projektipäällikkö **Kaisa Hyytiäinen** ovat molemmat saaneet ensikosketuksensa Keskimaahan Tutustu työelämään ja tienaa -kesätyöohjelman kautta, tämän jälkeen tutuksi ovat tulleet kesätyöt, työskentely opiskelujen ohessa, lukuisat Keskimaan toimipaikat ja S-Päällikkö-valmennusohjelma.

– Aloitin S-Päällikkö-valmennuksessa vuonna 2006, valmennuksen jälkeen sain päällikköpaikan Kortepohjan Salesta. Matka jatkui Saarijärven S-markettiin, Prisma Palokan prismajohtajaksi ja myöhemmin myös Keljon Prisma tuli vastuulleni. Nykyään toimin S-markettien ryhmäpäällikkönä, kertoo Mikko.

Myös Kaisa on kulkenut Keskimaan matkassa pitkään. Mikko palkkasi hänet Saarijärven S-markettiin vuonna 2010, sen jälkeen Kaisa on työskennellyt useissa eri toimipisteissä ja positioidissa. Opintovapaalta palattuaan myös Kaisa suoritti S-Päällikkö-valmennuksen.

– Tällä hetkellä työskentelen Keskimaalla projektipäällikkönä, vastaten Salejen ja S-markettien myymälä uudistuksista sekä avauksista, Kaisa avaa.

VALMENNUS KAIKILLA MAUSTEILLA

Mikko ja Kaisa kokevat, että S-Päällikkö-valmennus toi valtavan määrän ihmisiä ja verkostoja tukemaan heidän urakehitystään. Oma osaaminen kasvoi muiden opissa ja eri liiketoimintoihin tutustuessa.

– Koulutuksen aikana tapasin valtavan määrän ihmisiä, ammensin oppia opiskelukavereilta, omalta tutoriltani, konttorin väeltä, eri tukitoiminoilta, toimipaikkojen päälliköiltä ja työntekijöiltä. Nämä ihmiset ovat olleet valtava voimavara oman urani varrella. Nyt olen ollut itse jo vuosia tutorina uusille valmennettaville. On hienoa olla osa uusia alkuja, joita valmennuksen kautta syntyy, Mikko iloitsee.

Myös Kaisa kokee ihmisten olevan valmennuksen suola. Valmennusta muistellessa mieleen nousee lukuisat ihmiset, arvokkaat opit ja merkitykselliset keskustelut.

– Tuolloin matkan varrelle osuneet eivät varmasti voi arvatakaan kuinka suuri merkitys heillä jokaisella on ollut oman osaamiseni kehittämisessä. Huomaan, että näihin ihmisiin ja heiltä saatuihin oppeihin palaan ajatuksissani yhä edelleen, muistelee Kaisa.

”TITTELIÄ MERKITYKSELLISEMPÄÄ ON ITSELLEEN SOPIVA TYÖ”

OIKEALLA URALLA

S-Päällikkö-valmennuksen aika muistuu molemmille mieleen ajanjaksona, jolloin pääsi kokeilemaan uusia asioita turvallisessa ympäristössä. Mikko ja Kaisa ovat yhtä mieltä siitä, että työ on enemmän kuin titteli.

– Ei pidä havitella vääränlaisia saappaita itselleen, tai kokea paineita etenemisestä. Jokainen työ on yhtä tärkeää. Titteliä merkityksellisempää on itselleen sopiva työ.

Kuva: Jani Rutanen

150 KESÄTYÖNTEKIJÄÄ JATKOI KESÄN JÄLKEEN

Olemme Keski-Suomen suurin yritystyönantaja, työllistäen noin 2000 henkilöä vuoden ympäri. Kesäsesonkina tarve työkavereista kasvaa ja teki-jöitä tarvitaan avuksi eri tehtäviin kauppoihin, liikennemyymälöihin, ravintoloihin ja hotelleihin.

2023 työllistimme 572 kesätyöntekijää ja 488 15–17-vuotiaasta Tutustu ja tienaa -kesäharjoittelijaa eri puolille Keski-Suomea. Kesän jälkeen noin 150 kesätyöntekijän sopimusta jatkettiin vähintään vuoden loppuun ja noin 80 solmi vakituisen sopimuksen.

Tarjoamme työelämässä ensiaskeleitaan ot-taville nuorille hyviä ja kannustavia kokemuksia työelämässä. Meillä tarvitaan jatkossakin ihmisiä, joiden sydän sykkii asiakkaalle ja joille tekemisen meininki on tärkeää. Keskimaalla on urapolkuja ja kehittymisen mahdollisuuksia moneen lähtöön.

KOKEMUKSIA JA MAHDOLLISUUKSIA

Kesän aikana voi luoda tärkeitä verkostoja ja saada kokemuksen lisäksi suosittelijoita tulevia työpaikoja varten. Kesätyö voi myös toimia portaana kohti pysyvämpää ja pitkäaikaisempaa työuraa.

Helmi Tulokas haki kesätöihin Keskimaalle ensimmäistä kertaa vuonna 2020.

– Olin muuttanut edeltävänä syksynä aikuiskasvatustieteiden opintojen perässä Jyväskylään ja olin kesätöitä vailla. Hain Keskimaalle ja sain paikan Prisma Seppälästä.

Hyvin menneen kesän jälkeen hänelle tarjoutui mahdollisuus jatkaa työskentelyä opintojensa ohessa 10 h/vko -sopimuksella.

– Prismassa oli huiput työkaverit, mahtavat esihenkilöt ja joustavat työvuorot, joten työt oli tosi helppo yhdistää opiskeluun. Työ oli minulle loistava keino pistää aivot narikkaan ja olla mieltämättä opintoja. Fyysinen työ antoi ihanaa vastapainoa opintojen ääressä istumiselle.

OVI AUKI URAKEHITYKSELLE

Vuonna 2023 Helmi suoritti opintoihinsa liittyvän työharjoittelun Keskimaan HR-tiimissä.

– Keskimaan toimintatavat ja osa järjestelmistä oli jo osin tuttuja minulle. Oli myös etua, että minulla oli tuoretta kokemusta ”kentältä”. Kaupan alalla oppii tiimityöskentelyä, asiakaspalvelua ja ripeää työotetta, siitä on hyötyä alalla kuin alalla, myös HR-työssä.

Muutaman vuoden takaisesta kesätyöhaastattelusta on jäänyt Helmille erityisesti yksi muisto mieleen.

Kuva: Katja Hyytiäinen

– Muistan haastattelijan kysyneen minulta tulevaisuuden suunnitelmiani. Kerroin opiskeluvani ensimmäistä vuotta aikuiskasvatustieteitä ja olevani kiinnostunut henkilöstöalasta. Sanoin hänelle vitsikkäästi, että viiden vuoden päästä toivoisin olevani ”pöydän sillä puolella”. No, tässä sitä nyt sitten ollaan. Nyt neljä vuotta myöhemmin työskentelen Keskimaalla HR-asiantuntijana ja olen itse toteuttamassa kesärekrytointia ja siellä kuuluisalla pöydän toisella puolella. Enpä osannut tuolloin 2020 kesätyöhaastattelussa aavistaa olenkaan, että tavoitteeni ja haaveeni tulisivat toteutumaan näin konkreettisesti!

Helmi kannustaakin haaveilemaan ääneen ja hakemaan kesätöihin Keskimaalle, sillä siitä voi poikia vaikka mitä mahdollisuuksia.

Kuva: Kristina Tammitte

Kuva: Tero Takalo-Eskola

ROHKEAA JA INTOHIMOISTA LÄHIJOHTAMISTA

Parin viime vuoden aikana Keskimaassa on panostettu poikkeuksellisen paljon laadukkaaseen johtamiseen ja esihenkilötyöhön. Lähijohtamisen kehittämisohjelman tarkoituksena on ollut varmistaa, että jokaisella esihenkilöllä on edellytys, itseluottamus ja varmuus johtaa Keskimaan ammattilaisia yksilöllisesti, kohti yhteisiä tavoitteita.

Toimimme arvojemme mukaisesti, kun asetamme ihmiset ja heidän kasvunsa keskiöön. Kun parannetaan palautteen antamista, helpotetaan eriävien mielipiteiden esittämistä, rohkaistaan osallistumiseen ja aloitteellisuuteen, syvennetään yhteisöllisyyttä ja vahvistetaan luottamuksen ilmapiiriä, parannetaan koko työyhteisön suorituskykyä ja liiketoiminnan tulosta. Ihmisten johtaminen on abstraktisuudessaan kuitenkin hyvin erilaista ja monissa tapauksissa myös vaikeampaa kuin asioiden johtaminen: se edellyttää tunneälyä, luovuutta, sopeutumista ja ongelmanratkaisukykyä ja kommunikaatitaitoja, kuten kuuntelamista, empatiaa ja erilaisuuden ymmärtämistä.

493 TYÖPÄIVÄÄ SYTYTMISEEN JA SYTYTTÄMISEEN

Keskimaan kautta aikojen suurin esihenkilövalmennus, Syty ja sytytä -lähijohtamisen valmennus pol-

kaistiin käyntiin 2022 syksyllä, jatkuen vuoden 2023 aikana. Sytytymiseen ja sytyttämiseen osallistui 85 Keskimaan päällikköä ja 17 johdon ja keskijohdon edustajaa, joiden valmentamiseen käytettiin kaikkiaan 493 työpäivää.

Valmennuksen kantavana teemana oli rohkeus ja intohimo. Yksilöllinen ja huomioiva lähijohtaminen vaatii pokkaa tuoda esiin uusia ja erilaisia ideoita, kanttia olla eri mieltä asioista, rohkeutta pysähtyä kuuntelemaan, pelottomuutta ottaa riskejä ja tehdä virheitäkin, urheutta olla inhimillinen ja haavoittuva, sisua kannustaa aloitteellisuuteen ja puuttua suoritukseen, uskallusta jakaa valtaa ja vastuuta sekä tarmoa kokeilla ja kehittää toimintaa yhdessä työyhteisön kanssa.

Syty ja sytytä -valmennus rakentui kolmesta kokonaisuudesta. Ensimmäiseksi käännettiin katse peiliin ja pureuduttiin itsetuntemuksen vahvistamiseen. Toisessa osiossa, tilanteen mukaisen johtamisen valmennuksessa, keskityttiin ihmisten yksilöllisten tarpeiden tunnistamiseen ja niiden mukaisen johtamistavan valintaan harjoitellen ja kokeillen. Kolmas askel vei muutosmatkalle rohkeaan johtajuuteen, ihmisten välisen yhteyden ja psykologisen turvallisuuden vahvistamiseen. Ohjelman lopputuloksena

haluttiin synnyttää syvä itseluottamus ja hallinnan tunne omaan lähijohtamiseen. Tässä mitä ilmeisimmin onnistuttiin, sillä palaute valmennuksesta oli kiittävä. Osallistujat antoivat valmennuskokemuksella arvostusta 4,7 (asteikolla 1–5).

SAANA AITTOLAMPI, RAVINTOLAPÄÄLLIKKÖ, FRANS & SANDRA:

– Syty ja sytytä -valmennus oli kattava ja monipuolinen kokonaisuus, tutustumista niin itseän johtajana kuin myös työkaluja työyhteisön kehittämiseen. Valmennus toteutettiin ryhmissä, joissa oli kollegoja yli toimialarajojen – tämä avasi mukavasti ajatusmaailmaa ja keskustelut olivat rakentavia.

Tilanteen mukaisen johtamisen opit ja metodit ovat päässeet osaksi arkeani, ja toivottavasti hioutuvat vielä vahvemmiiksi tulevaisuuden myötä. Peili-valmennuksessa yllätyin esimerkiksi siitä, kuinka muut näkevät itseni paljon järjestelmällisempänä kuin mitä koen olevani. Tämä on tietysti mukavaa, koska sen eteen olen tehnyt paljon töitä. Haluan johtaa ihmisiä omalla esimerkilläni oppivaksi tiimiksi, joka jakaa osaamistaan, kulkee samoja tavoitteita kohti ja uskalltaa tehdä virheitä. Jatkuvasti kehittyvä esihenkilö pyrin olemaan ja se on mielestäni tärkeintä.

TARJA PESSALA, MYYNTIPÄÄLLIKKÖ, SOKOS:

– Valmennuskerrat olivat hyvä hetki pysähtyä arvioimaan ja kehittämään omaa johtamistyyliä. Ja kyllähän ihmiset ympärillä tekivät valmennuspäivistä myös antoisia – keskustelut ja ajatustenvaihdot meidän jokaisen arjesta ja sen sisällöstä olivat valmennuspäivien parasta antia.

Koen olleeni jo ennestään liekeissä, mutta tästä sain eväitä liekin ylläpitämiseen. Sain eväitä ja kannustusta kasvattaa omaa johtamistapaani esihenkilönä. Kiinnostus, innostaminen, inspiroiminen, läsnäolo ja selkeät tavoitteet kirkkaampana mahdollistaa tiimin huikean potentiaalin esiin nostamisen. Sitä heistä löytyy!

Peili-käyttäytymisprofiiliin kautta sain konkreettista palautetta omasta kohtaamis- ja käyttäytymistavasta. Aika hyvin oma arvio mätsäsi palautteiden kanssa, mikä vahvisti sitä, että oma tapa johtaa näkyy muillekin samansuuntaisena. Tilanteen mukaisen johtamisen valmennuksessa avattiin puolestaan hyvin, että me kaikki olemme erilaisia ihmisiä ja eri kehitysvaiheessa, yhtä oikeaa tapaa johtaa ei ole.

Keskimaalla on yhteensä noin 168 sometiliä ja liike-toimintojen sometiimeissa mukana lähes 375 työntekijää ympäri Keski-Suomen. Tähän porukkaan kuuluu myös Konneveden Salessa työskentelevä **Maria Nieminen**.

– Vastaan Konneveden Salen sometilistä, suunnittelen ja tuotan sinne sisältöä työkalureiden avustuksella. Lisäksi teen toisinaan Keskimaan some-lähettiläänä sisältöjä osuuskaupan sometileille Facebookiin, Instagramiin ja TikTokkiin.

Somelähettiläät ovat eri toimialojemme työntekijöitä, jotka kertovat työstään Keskimaan somekanavilla. Sometiimiläisille tarjotaan apua, tukea ja koulutusta somettamisensa tueksi.

– Tätä kautta pääsemme kertomaan asiakkaillemme arjesta eri toimialoillamme ja millaista on olla keskimaalainen – kaupallista puolta unohtamatta.

SOME ON TUONUT

HENKILÖKUNNAN LÄHESTYTTÄVÄMMÄKSI

Kun ihmisillä on mukavaa töissä, välittyy se asiakkaille saakka. Konneveden Salen työporukan välinen huumori näkyy heidän sometilillään.

– Sisältömme on meidän näköistämme ja aitoa. Saamme palautetta niin somen kautta kuin kasvotusten kaupalla. Ilahduttavinta on, kun asiakas kertoo meillä asioidessaan, kuinka postauksemme on tuonut iloa mieltä ja aiheuttanut naurun purskahdusta.

Maria haluaa luoda sisältöjä, jotka tuovat hyvää mieltä ja iloa – synkkiä uutisia maailmassa riittää. Hän kokee, että somen myötä Salen henkilökunta on tullut läheisemmäksi asiakkaidensa kanssa.

– On ollut ihana huomata, että kun me uskallamme heittäytyä ja olla aitoja, myös asiakkaat uskaltavat lähestyä meitä helpommin ja tulla asioimaan sellaisena kuin ovat. Vuorovaikutus, rentous ja huumori asiakkaiden kanssa on kasvanut selvästi somen myötä.

EI ENÄÄ NÄKYMÄTÖN

Maria toivoo, että voi omalla esimerkillään rohkaista jokaista olemaan oma itsensä. Nuorempana hän oli itse hyvin hiljainen, ujo ja halusi pysytellä huomaamattomana.

– Some on tuonut minulle itsellenikin paljon rohkeutta lisää. Enää en koita olla näkymätön, nyt olen esillä juuri sellaisena kuin olen. Kannustan kaikkia kokeilemaan rohkeasti uusia asioita, saatat päästä niskan päälle omista epävarmuuksistasi ja ehkä huomaat, että pärjäätkin tosi hyvin.

Kuva: Tero Takalo-Eskola

337 SOPIMUSTUNTINOSTOA VUODEN AIKANA

Keskimaan TYT-tutkimuksessa kysyttiin vuonna 2022 ensimmäisen kerran osa-aikaisten keskimaalaisten toiveita sopimustunteihin liittyen. Reilu neljännes vastaajista kertoi haluavansa lisää tunteja. Tähän toiveeseen vastattiin vuoden 2023 aikana tekemällä keskimaalaisille kaikkiaan 337 sopimustuntinostoa. Keskimäärin sopimustuntien päivitys toi työntekijälle lisätöitä 8,1 tuntia viikossa.

Sopimustuntien lisäämisessä tavoitteena on parantaa työntekijäkokemusta ja vahvistaa keskimaalaisten toimeentuloa, keinoina muun muassa monitoimipaikkatyöskentelyn lisääminen sekä osaamisen tavoitteellinen kasvattaminen, jonka myötä voidaan saavuttaa suuremmat sopimustunnit. Olemme pureutuneet tuntirakenteisiin, työvuorosuunnittelun käytäntöihin ja erilaisiin vakiintuneisiin toimintatapoihin, tavoitteena mahdollistaa sopimustuntien nostot kaikkialla, missä suinkin mahdollista.

Läheskään kaikki osa-aikaiset eivät halua lisää tunteja: nykytilaan tyytyväisten osuus oli syksyn 2023 työyhteisötutkimuksessa 68 %. Osa-aikaisuutta tarvitaan väistämättä jatkossakin, koska palvelualoilla asiakaskäyttäytyminen määrittää työn ja tekijöiden tarpeen. Kysyntä ei tule ikinä olemaan tasaista, vaan aina on sesonkeja, päiviä ja kellonaikoja, jolloin ihmisiä tarvitaan enemmän töihin.

TULOSPALKKIOILLA LISÄTIENESTIÄ TYÖNTEKIJÖILLE

Meillä Keskimaalla koko henkilöstö saa hyvin tehdystä työstä normaalin kuukausipalkan päälle tulospalkkaa kolme kertaa vuodessa. Keskimaan kokonaistulokseen suorimmin omalla työllään vaikuttavat päälliköt, asiantuntijat ja johtajat ovat henkilökohtaisen palkitsemisen, oman toimipaikkansa tulokseen vaikuttavat työntekijät puolestaan työryhmäkohtaisen palkitsemisen piirissä.

Maksimissaan työryhmäkohtainen tulospalkkio oli vuoden 2023 loppuun saakka 1 € / tehty työtunti. Keskimäärin tulospalkkiota maksettiin 50–75 prosenttia maksimimäärästä, kaiken kaikkiaan noin 1,26 miljoonaa euroa.

Lisäksi Keskimaa maksoi kiitoksena hyvin onnistuneesta vuodesta ylimääräistä tulospalkkiota koko henkilöstölleen, konsernijohtoryhmää lukuun ottamatta. Myös ylimääräinen tulospalkkio, yhteensä yli miljoona euroa, maksettiin tehtyjen työtuntien suhteessa. Ylimääräisenä tulospalkkiona maksettiin 0,35 € jokaisesta vuoden 2023 aikana tehdystä työtunnista. Vuoden 2024 huhtikuussa maksettavan ylimääräisen palkkion suuruus on kokoaikaiselle työntekijälle hieman yli 600 euroa, ja esimerkiksi 20 tuntia viikossa työskennelleelle osa-aikaiselle työntekijälle noin 300 euroa.

TULOSPALKKIOIHIN TUNTUVA KOROTUS 2024 ALUSSA

Vuoden 2023 lopulla tehtiin päätös työntekijöitä koskevasta tulospalkkiouudistuksesta 2024 alusta alkaen.

Työryhmäkohtaisten tulospalkkioiden maksimi nousee 1,5 € / tehty työtunti. Kokoaikaisen työntekijän tulospalkkiomaksimi on noston jälkeen 2 565 euroa ja 20 tuntia viikossa tekevän osa-aikaisen 1 360 euroa vuodessa. Tulospalkkioiden ansaintaan liittyvät periaatteet säilyvät ennallaan. Tavoitteet ja mittarit on mahdollista jatkossakin saavuttaa hyvällä perustekemisellä.

Vuoden 2024 alussa otettiin käyttöön myös Keskimaan henkilöstörahasto, jonka perustamista valmisteltiin yhdessä pääluottamusmiesten kanssa. Rahaston tarkoituksena on vastaanottaa keskimaalaisten tulospalkkioita sekä tarjota työntekijöille edullinen tapa säästää, sijoittaa ja tienata vähän enemmän. Rahastosta koituu kaikki hyöty henkilökunnalle, eikä se vaikuta palkkioiden maksamiseen käytettävän rahamäärän suuruuteen millään lailla.

Tulospalkkiouudistus ja henkilöstörahaston perustaminen ovat keinoja, joilla vahvistetaan myyjien, tarjoilijoiden, kokkien, liikennemyymälätyöntekijöiden ja parturi-kampaajien toimeentuloa Keskimaasta, strategisen linjauksemme mukaisesti.

KEHUTUT HENKILÖSTÖEDUT

Meillä keskimaalaisilla on superhyvät, monissa yhteyksissä Suomen parhaiksi kehutut henkilöstöedut, jotka ovat vuosi vuodelta tuntuvampia ja monipuolisempia. Tulospalkkioiden lisäksi työsuhde Keskimaahan tuo mukanaan muun muassa tällaisia etuja:

- Kaupassa käyminen ja ravintolassa syöminen on keskimaalaisille aina halvempaa. Henkilöstö saa kaikista S-ryhmän yli 1 900 toimipaikasta Bonuksen lisäksi ostoetua 3–25 % osuuskaupasta ja tuotteesta riippuen, esimerkiksi päivittäistavaroista –3 %, käyttötavaroista pääsääntöisesti –15 % ja ravintoloiden ruoka- ja juomatuotteista –25 %. Vuoden 2023 ajan keskimaalaiset saivat poikkeuksellisesti omista marketeista ostetuista päivittäistavaroista tupla-alennuksen, 6 %. Määräaikaisella alennuksella haluttiin tukea keskimaalaisten taloudenpitoa, kun kaikki tuotteet ja palvelut kallistuivat nopeasti.

- S-Pankista erilaisia alennuksia, mm. rahastomerkinnöistä ja asuntolainoista. S-Tilillä henkilökuntakorko.

- ePassille 200 euroa vuodessa käytettäväksi liikunta-, hyvinvointi- ja kulttuuripalveluihin, sekä 30 euroa työjalkinetukea.

- Hyvät työterveyspalvelut, sisältäen myös monipuoliset mielenterveyspalvelut. Työhyvinvointiin panostetaan arkihoitamista ja ergonomiaa jatkuvasti kehittämällä, aktiivisella varhaisella tuella ja tarvittaessa työtä muokkaamalla.

- Kaikki keskimaalaiset ovat myös vapaa-ajallaan Pohjola Vakuutuksen laajan tapahtumavakuutuksen piirissä.

ARKISISTA ARVOTEOISTA PALKITTAAN

Me keskimaalaiset teemme työtämme yhteisten arvojemme mukaisesti Sydämellä, Ilolla, Sisulla ja Yhdessä. Näiden arvojen perusteella palkitaan kolme kertaa vuodessa parhaat osaajat ja tiimit. Tässä vuoden 2023 palkitut.

SYDÄMELLÄ–palkitut

JULIA NIITTYKORPI, ABC Joutsa/ABC Vaajakoski
"Tuntuu hyvälle, että voin tartuttaa niin asiakkaisiin kuin työkavereihin hyvää fiilistä ja palvella asiakkaita heidän toiveensa täyttäen."

ANTTI TAIVALMÄKI, Revolution
"Palkinto lämmitti sydäntä ja on ihana huomionosoitus siitä, että työtä on tehty oikein. Näin tiimanttisen ja yhteen hiileen puhaltavan tiimin kanssa on helppo päästä huikeisiin tuloksiin, kiitos siis koko tiimille!"

LAURI SALO, palvelupäällikkö
ABC-asiantuntijapalvelut
"Olen saanut tehdä pitkään työtä, josta kovasti pidän ja jossa olen saanut jatkuvasti kehittyä. Arvopalkinnon saaminen siitä on mahtavalta tuntuva asia!"

SISULLA–palkitut

Saara Tani, JALO kitchen & lounge
"Olen aina tehnyt töitä täysillä ja kuin omaani pyörittäisin. Haluan että tiimilläni on hyvä työskennellä ja se tuo lisää pontta omaan työhöni. Jo heidänkin vuoksensa haluan antaa kaikkeni. Tämä palkinto on mielestäni koko meidän sisukkaalle tiimillemme, joka ei pienestä lannistu."

JUHA POLLARI, ABC Viitasaari
"Iso kiitos, olipa mukava ja mieluinen yllätys tulla palkituksi. Arvostan tämän tunnustuksen omalla urallani todella korkealle. Tunnustus menee koko työryhmällemme!"

VILLE KÄRKKÄINEN, Prisma Keljo
"Keskimaa on maakunnan suurimpia työllistäjiä, joten joukkoon mahtuu valtava määrä monen alan kovia ammattilaisia. Tunnustus aiheutti erittäin lämpimiä tunteita ja motivoi jatkamaan hyvää, työkaverit ja asiakkaat huomioonottavaa työtä myös jatkossa."

ILOLLA–palkitut

HARRI GERLACH, Prisma Palokka
"Tulin kaupan alalle vierailevaksi tähdeksi ravintoloiden koronasulkujen aikaan. Sain samalla uusia haasteita ja pääsin hyödyntämään asiakaspalvelutaitojani eri ympäristössä. Eteen ei ole sattunut yhtään tylsää päivää, nautin asiakaspalvelutyöstä suunnattomasti. Pidän palkintoa arvokkaana kunnianosoituksena ja merkinä siitä, että olen tehnyt työni hyvin. Olen luonteeltani positiivinen ja iloinen ja tätä asennetta haluan jakaa myös työkavereille ja asiakkaille. Miksi murehtia liikaa, mennään positiivisen kautta."

EMERSON MUTUC, Trattoria Aukio
"It was a fantastic day! I was genuinely surprised to receive this award. I hadn't anticipated any of this, and the mix of emotions I experienced left me feeling even more motivated. Thank you to this outstanding company that provides numerous opportunities for people."

RIIKKA NÄRHI-TIITINEN, ABC Vaajakoski
"Tuntuu edelleen uskomattomalta, että minä ja tekemäni työ on tehnyt palkitsemisen arvoisen vaikutuksen. Meitä ammattilaisia on Keskimaaalla paljon, joten siinäkin mielessä tämä palkinto on erityinen."

YHDESSÄ–palkitut

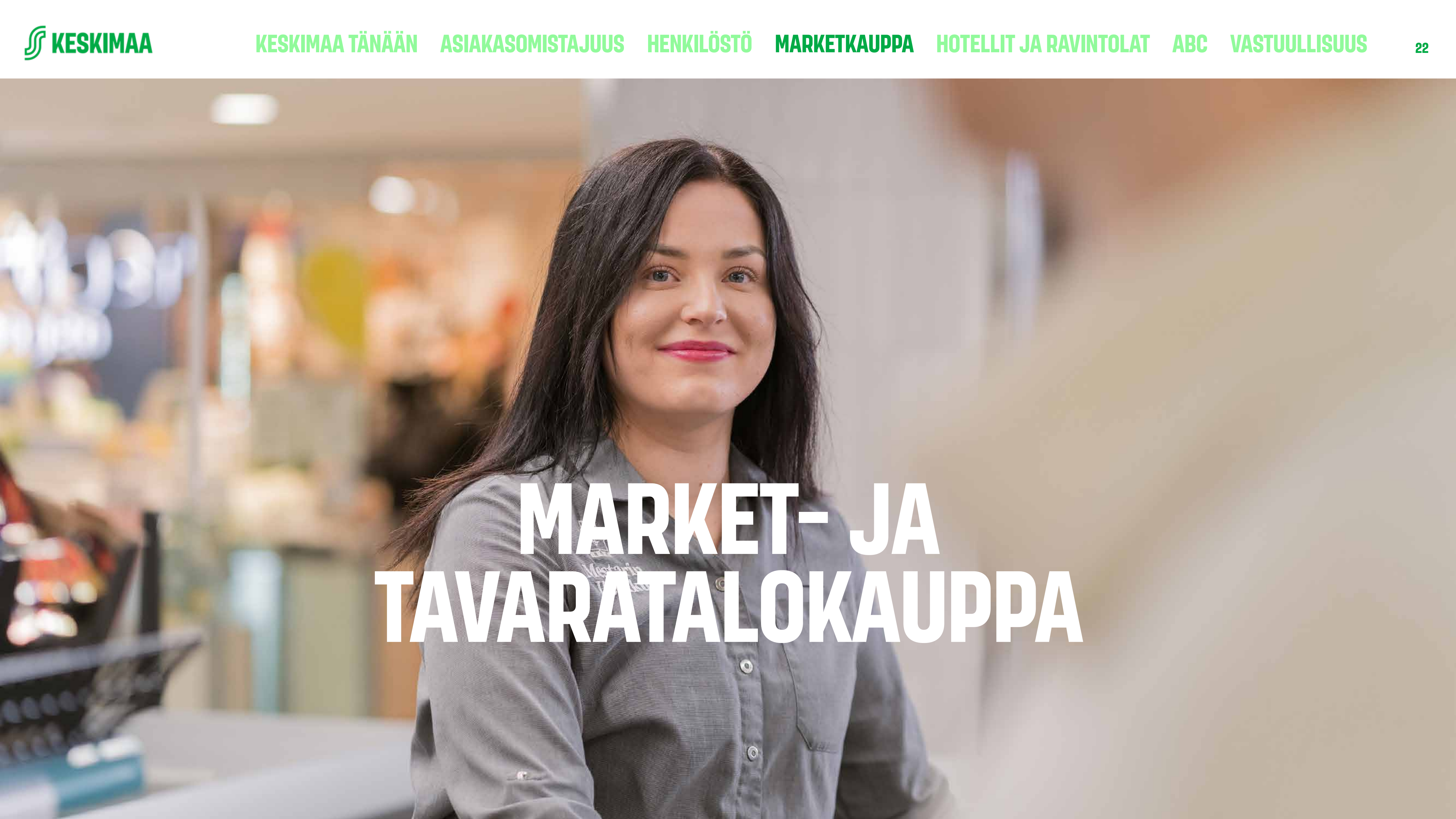

FREETIME
"Teemme yhdessä töitä ja myös voitot lunastetaan yhdessä. Meillä työskentelee persoonallisia tyypejä, joista jokainen tekee työtään omalla tavallaan, yhteisen päämäärän eteen. Olemme aina valmiita auttamaan toisiamme, kertoo Freetimen ravintolapäällikkö **Jari Korhonen**.

S-MARKET ÄÄNEKOSKI
"Työryhmämme toimii tosi hyvin, tuloksiin päästään motivoituneella ja sitoutuneella porukalla, jokainen antaa aina oman panoksensa. Yhtään hyvää tulosta ei tule ilman hyvää työilmapiiriä ja hyvää tekemistä, kiitos koko tiimille", summaa S-market Äänekosken marketpäällikkö **Katja Hyötyläinen**.

S-MARKET SAVELA
"Yhdessä-arvopalkinto ilahdutti, koska totta on, että ei meillä kukaan yksin tai kaksin pysty kauppa pystyssä pitämään vaan siihen tarvitaan työkamut, ihan jokainen heistä. Yhdessä puhalletaan yhteen hiileen yli osastorajojen, sitä kautta tulee onnistumisia ja hyvää tulosta", toteaa S-market Savelan myyjä **Johanna Auvila**.

MARKET- JA TAVARATALOKAUPPA

HENKILÖKUNTAA**1350****TOIMIPAIKKOJA****43****LIIKEVAIHTO****550,3** M€

kehitys 4,8 %

PÄIVITTÄISTAVARAKAUPPA**498,0** M€

kehitys 7,7 %

KÄYTTÖTAVARAKAUPPA**49,4** M€

kehitys -17,0 %

PÄIVITTÄISTAVARAVERKKOKAUPPA**14,0** M€

kehitys 9,4 %

Kuva: Jani Rutanen

PIDIMME EDELLEEN KIINNI EDULLISIMMASTA RUOKAKORISTA

S-ryhmän vuonna 2023 teettämässä kuluttajatutkimuksissa kävi ilmi, että suurin osa suomalaista joutui miettimään ruoan hintaa vähintään jonkin verran. Hinta nousi merkittävimmäksi ostamiseen vaikuttavaksi tekijäksi, ja sen merkitys vain kasvoi vuoden edetessä. Tiukat ajat näkyivät ihmisten ostokäyttäytymisessä paitsi tuotteiden, myös ostopaikan valinnassa.

Kun hinnan merkitys korostui, yhä useammat keski-suomalaiset päätyivät meille ruokaostoksille, hyödyntämään kokonaisedullista hinnoitteluamme. Pidimme yleisten kustannusten nousun pakottamat hintojen korotukset mahdollisimman maltillisina, ja onnistuimme jopa laskemaan vuoden aikana satojen tuotteiden hintoja. Hedelmiä, vihanneksia ja juureksia myimme alle euron kilohinnalla, kun näytti siltä, että monissa kotitalouksissa joudutaan hinnan vuoksi tinkimään kasvisten käytöstä.

Hintalupauksemme vaalimisen ohella asiakkaiden valintoihin vaikuttivat tuote- ja tuoteryhmäkohtaiset mobiilietukupongit sekä tietenkin ostoksista kertyvä Bonus. Oma merkityksensä on ollut myös viime vuosien suurilla panostuksillamme myymäläverkostomme kilpailukykyisyyteen ja ajanmukaisuuteen niin kaupungeissa

kuin maaseudullakin. Edulliseen hinnoitteluun, helppoa asiointia tukeviin puitteisiin sekä tuotteiden ja palvelujen kokonaisvaltaiseen laatuun panostaminen näkyi vuonna 2023 entisestään parantuneena asiakastytyvyytenä.

RUOAN VERKKOKAUPASSA MARKKINAJOHTAJUUS

Ruokakaupan kasvu jatkui meillä vuonna 2023 selvästi markkinaa voimakkaampana sekä myymälöissä että verkkokaupassa, jossa uusi aluevaltauksemme oli robottikuljetusten aloittaminen kahdessa S-marketissa Jyväskylässä. Ruoan verkkokaupan 10 prosentin kasvulla vakiinnutimme asemaamme Keski-Suomen selkeänä markkinajohtajana. S-kaupat.fi-palvelun kautta ruoan tilaaminen oli mahdollista Prismojen lisäksi Mes-tarin Herkussa sekä 11 S-marketissa (Jämsä, Keuruu, Laukaa, Muurame, Saarijärvi, Savela, Tik-kakoski, Tourula, Vaajala, Viitasaari ja Äänekoski) ja Toivakan Salessa. Vuonna 2024 S-kaupat.fi-palvelua tullaan laajentamaan muun muassa Uraisille.

KAMPAJAN KOROSTUIVAT KÄYTTÖTAVARAKAUPASSA

Käyttötavara kaupassa kuluttajat harkitsivat hankintojen tekemistä entistä tarkemmin. Sekä Prismoissa että Sokoksella korostuivat erilaiset kampanjat, kuten esimerkiksi Asiakasomistajapäivät sekä Black Friday. Uutena palveluna aloitimme Prisma.fi-myymlänoudon Seppälän Prismassa joulukuun puolivälissä.

Käyttötavara kaupassa liikevaihtomme jäi viime vuoden tasosta, mihin vaikutti erityisesti tappiollisen Kodin Terran liiketoiminnan päättymisen vuoden 2022 joulukuussa.

Helmikuussa 2023 jouduimme sulkemaan myös kauneuden erikoisliike Emotionin Seppälässä. Kosmetiikan huippumerkkien myynnin ja erikoisliikkeen palvelut olemme keskittäneet Sokokselle. Kosmetiikkaa ostetaan entistä enemmän myös Prismoista, joiden kosmetiikkaosastot uudistettiin vuoden 2022 lopulla.

Vesa Kyllönen
market- ja tavaratalokaupan toimialajohtaja

PRISMOISSA 6,8 MILJOONAA KASSATAPAHTUMAA

Kolmessa Prismassamme kävi vuoden 2023 aikana kaiken kaikkiaan 6,8 miljoonaa maksavaa asiakasta. Jokainen keskisuomalainen (vuoden 2023 lopussa yhteensä 272 437 henkilöä) teki vuoden sisällä keskimäärin 25 kertaa ostoksia Seppälän, Keljon tai Palokan Prismassa. Seppälän Prisma on myynniltään ja asiakasmäärältään Keskimaan ja koko Keski-Suomen ylivoimaisesti suurin kauppa, jonka kassoilla kirjattiin vuoden mittaan reilut 3,1 miljoonaa asiakastapahtumaa. Vuonna 2023 myynti kasvoi Prismoissa noin 9 prosenttia, mikä on selvästi yleistä markkinatilannetta enemmän.

JYVÄSKYLÄN PRISMOJEN PALVELUJA PARANTANEET KEHITTÄMISTOIMET 2023

Prisma Seppälä:

- Alkuvuonna otettiin käyttöön ruoan verkkokaupan noutopiste, laajennettiin noutaikoja ja mahdollistettiin ostosten noutaminen sateelta suojassa.

- Keväällä Kesäpiha avattiin aiempaa laajempaan ja kattavammalla valikoimalla varustettuna.

- Syksyllä laajennettiin Kerää ja skannaa -palvelua lähes sadalla uudella käsipäätteellä sekä uudella palautusseinällä.

- Joulun alla avattiin Prisma.fi -noutopiste käyttö-tavaratuotteille.

- Energiatehokkuutta parannettiin vaihtamalla koko myymälän valaistus nykyaikaiseen energiatehokkaan leditekniikkaan.

Prisma Keljo:

- Tammi-helmikuussa hiottiin asiakaskäytössä olevat lattiat.

- Myymälä lähti mukaan Prisma-ketjun pilotti-hankeeseen, jossa testataan digitaalisten hyllyn-päätynäyttöjen käyttöä asiakasviestinnässä. Pilotti jatkuu edelleen vuonna 2024.

Prisma Palokka:

- Palokan Ilona-kukkakauppa avattiin kesäkuun alussa. Myymälän kukkamyynti lähes tuplaantui uuden palvelun myötä.

Kaikissa Prismoissa:

- Jäätelökioskikauppaa tehtiin kesällä ensimmäistä kertaa Prismojen omaan lukuun.

- Makeisosastot saivat uuden konseptin mukaisen herkullisen ilmeen loppusyksyn aikana.

8 000 ASIAKASTA KERÄÄ JA SKANNAA VIIKOITTAIN

Kerää ja skannaa -palvelu otettiin S-ryhmässä käyttöön neljä vuotta sitten muutamissa pilottiyksiköissä, mukaan lukien Keljon Prisma. Palokan ja Seppälän Prismoihin palvelu laajentui vuoden 2022 keväällä. Vuonna 2023 Keskimaan Prismojen asiakkaista 8,2 % käytti palvelua. Käyttäjiä oli kaiken kaikkiaan reilut 400 000.

Kerää ja skannaa on asiointitapa, jossa asiakas lukee käsipäätteellä tuotteiden viivakoodit ostoskierroksensa aikana. Tällöin tuotteet voi pakata saman tien omiin kasseihin, eikä niitä tarvitse nostaa maksuvaiheessa kassahihnalle. Päätettä palauttaessaan asiakas saa ostoksistaan koontikuitin, jonka perusteella maksaminen tapahtuu, nopeimmin itsepalvelukassalla.

Prismoissa käsiskannerien määrää on lisätty kysynnän kasvaessa. Skannerit ovat ahkerimmin liikkeellä perjantaisin ja lauantaisin. Käyttöhuippu ajoittuu perjantai-iltapäiviin kello 16. Yleensäkin palvelun käyttö painottuu iltapäiviin ja alkuiltoihin. Palvelua käyttävät asiakkaat ostavat kerralla yli kaksi kertaa enemmän kuin Prisman asiakkaat keskimäärin.

KUKKAKAUPPA ILONA KAIKISSA JYVÄSKYLÄN PRISMOISSA

Prisma Palokkaan avasimme toukokuun 2023 lopussa Kukkakauppa Ilona. Ensimmäinen täyden palvelun kukkakauppa valmistui Prisma Keljoon keväällä 2020 myymälä uudistuksen yhteydessä. Prisma Seppälässä Ilona on palvellut alkuvuodesta 2022 lähtien. Omaa kukkakauppa-konseptiamme on kehitetty määrätietoisesti ensimmäisestä avauksesta lähtien.

Kukkakaupat sijaitsevat keskeisellä paikalla Prismojen kassalinjastojen läheisyydessä. Ilonat työllistävät useita puutarhureita/loristeja, jotka palvelevat asiakkaita yksilöllisesti, sekä nopeasti mukaan ostettavien valmiiden kimppujen tekemisessä että vaativampien juhla- ja surusidontojen merkeissä. Kukkakauppa Ilonan sidontatyöt voi tilata joko suoraan paikan päällä asioimalla, puhelimitse, sähköpostitse tai verkkopalvelun kautta.

Kukkakauppa Ilonat ovat lisänneet merkittävästi kukkien myyntiä Jyväskylän Prismoissa. Prisma-ketjun myyntidatan mukaan esimerkiksi joulukuussa 2023 Seppälän Prisma ylsi kukkamyyntinsä toiseksi ja Keljon Prisma kolmanneksi 74 Prisman joukossa.

Kuva: Sami Heiskanen

VASTUULLISIMMAT RUOKAKAUPPABRÄNDIT

Sustainable Brand Index 2023 -tutkimuksessa suomalaiset arvioivat jälleen Prisman vastuullisimmaksi ruokakauppa-brändiksi. S-market oli kategoriasa toisena. Vastuullisuus näkyy muun muassa myymälöiden energiatehokkuuden parantamisessa ja kylmäkalusteiden uusimisessa, hävikinhallinnan tehostumisessa, valikoimien korkeassa kotimaisuusasteessa sekä hinnan nousun pitämisessä kohtuullisena asiakkaille.

Kuva: Sami Heiskanen

S-MARKETIEN UUDISTUSURAKKA VALMISTUI

Vuonna 2023 saimme valmiiksi vuosikymmenen vaihteessa startatun S-marketien kattavan konseptiuudistuksen. Viimeisenä konseptiuudistus toteutettiin alkuvuoden aikana S-market Viitasaarella. Keskimään kaikki 25 S-marketia ovat nyt huippuvireessä palvelujen, valikoimien ja esillepanojen osalta. Trendit ja sesongit tuodaan myymälöissä aiempaa vahvemmin esille. Hedelmä- ja vihannes-, leipomotuote- ja juomaosastot ovat aiempaa näyttävämpiä, ja myymälämiljööt väljempiä, valoisampia ja modernimpia. Kalusteita on vaihdettu runsaasti energiatehokkuutta korostaen, ja valaistusta uudistettu muun muassa kohdevalaisimilla. Visuaalinen ilme on tyylikäs ja raikas, värimaailma skandinaavisen ajaton: valkoista, harmaata ja mustaa, joita elävöittävät ripaukset keltaista. Isoimpien myymälöiden palvelutiskit eli Ruokatorit ovat entistä näyttävämpiä ja sesongeissa eläviä. Useisiin myymälöihin on tuotu uusia palveluja, muun muassa nopeaa asiointia helpottavat itsepalvelukassat löytyvät lähes kaikista S-marketeistamme. Valikoimia on räätälöity kussakin myymälässä vastaamaan mahdollisimman hyvin paikallista kysyntää ja asiakasomistajiemme toiveita.

Uudistukset eivät ole vaikuttaneet S-marketien hintatasoon. Kilpailukykyiset hinnat ja hyvä hinta-laatusuhde ovat edelleen S-marketien kulmakiviä, joihin asiakkaat ovat osoittaneet luottavansa.

KIITETTÄVIÄ SIOITUKSIA KETJUVERTAILUSSA

Keskimaan S-marketien myynti kasvoi lähes 9 prosenttia. Eniten kasvua kertyi Jyväskylän ydinkeskustassa ja sen tuntumassa sijaitsevissa S-market Tourulassa, Savelassa ja Kolmikulmassa.

Suomen suurimman päivittäistavarakaupan ketjun 453 myymälän joukosta kärkisijoille ylsivät myyntiluvuissa Keskimään S-market-eista Jämsä (4.) ja Vaajala (5.). S-marketien kokonaisvaltaisessa laadun ja palvelun kehittämisohjelmassa Keskimään parhaat sijoitukset kuittasivat Vaajala (16.), Äänekoski (19.) ja Savela (21.). Myös asiakastytyytyisyyttä mitattaessa Vaajala piti Keskimään lippua korkeimmalla (19.), Saarijärven ja Äänekosken S-marketin sijoituessa myös kiitettävästi (32. ja 34.).

S-MARKET-UUDISTUKSET 2023

S-market Laukaan laajennus ja uudistus valmistui maaliskuussa. Laajennuksen myötä myymälään saatiin uusi ruoan verkkokaupan noutopiste sekä työskentelyä sujuvoittavat uudet taustatilat. Asiakkaita ihastuttivat myymälän avara yleisilme, itsepalvelukassat sekä energiatehokkuutta merkittävästi kohtavat kylmäkalusteet.

Maaliskuulle ajoittui myös S-market Äänekosken kokonaisvaltaisen uudistuksen valmistuminen. Asiointia mukavoitti myymälän raikas yleisilme, uusi ruoan verkkokaupan noutopiste sekä Fazerin myymäläleipomo. Ovelliset ja kannelliset kylmäkalusteet toimivat energiatehokkaasti ympäristöystävällisellä hiilidioksidiilla.

Huhtikuussa vietettiin Viitasaarella uudistuneen S-marketin avajaisia. Näkyvimvät muutokset olivat itsepalvelukassat, mittavasti laajentunut juomaosasto sekä Ruokatorin, jota parannettiin sekä valikoimien että esillepanojen osalta.

S-market Suolahdessa muokattiin joulu- ja kaupan valikoimia osuvammiksi asiakkaiden tarpeisiin. Ympäristöystävällisyyteen panostettiin kylmälaitteita ja kiinteistötekniikkaa vaihtamalla.

KOLME UUTTA S-MARKETIA RAKENTEILLA

Uuraisilla käynnistyi keväällä 2023 uuden S-marketin rakentaminen. Noin 900 neliön kokoinen S-market korvaa 400-neliöisen Salen. Uuraislaisten kovasti odottaman myymälän avajaisia juhlittiin helmikuussa 2024.

Kesällä rakennustyöt käynnistyivät Korpilahdella, jossa uuteen paikkaan tulevan, aiempaa selvästi suuremman S-marketin avajaisia vietetään kesällä 2024.

Jyväskylässä Hippoksen ja Jyväskylän yliopiston naapuriin alettiin rakentaa uutta S-marketia syksyllä. S-market Mäki-Matin avajaisen aika on alkusyksyllä 2024.

ROBOTIT SAAPUIVAT TYÖKAVEREIKSI

Osuuskauppa Keskimaa aloitti ruoan verkkokauppa-asiakkaita palvelevien Starshipin kuljetusrobottien kokeilun Jyväskylässä kesäkuussa 2023. Robottilaivueen kotimyymlöinä toimivat Jyväskylän tiheimmin asutuilla alueilla sijaitsevat S-market Savela ja S-market Tourula.

Alkuna jälkeen kuusipyöräiset ja kahdellatoista kameralla varustetut robotit ovat kuljettaneet asiakkaille tuhansia ruokailauksia ja opetelleet ahkerasti uusia reittejä. Kaduilla ne liikkuvat itsenäisesti GPS-paikannuksen ja tekoälyn avulla. Robottikuljetukset ovat olleet positiivinen lisä ruoan toimitusmuotoihin Jyväskylässä.

Robottitilauksia ovat innostuneet kokeilemaan erilaisissa elämäntilanteissa olevat ja hyvin eri-ikäiset ihmiset. Robottien kuljettamat tilaukset eivät juuri poikkea ruoan verkkokaupasta noutona tilatuista ostoksista, Keskimään verkkokaupan kehityspäällikkö **Marko Hoffrén** kuvailee.

Robotit työskentelevät vuoden ympäri, joten niiden varautumisen talveen aloitettiin marraskuussa talvirenkaiden vaihtamisella ja akun varoaikaa pidentämällä. Kovien lumipyöryjen aikana roboja pidettiin tauolla, jotta tiet saatiin aurattua ennen liikkeelle lähtöä. Robottikuljetus on tarjonnut nopean, kätevän ja ympäristöystävällisen tavan tehdä ruokaostoksia myös talvikeleillä.

Sohjoinen keli on haastavaa roboille, aivan kuten muillekin haastavassa kelissä liikkuville. Jyväskyläläiset ovat auttaneet jumiin jääneitä roboja todella hienosti, siitä iso kiitos.

TURVALLISTA MATKAA

Robotit ovat saaneet kulkea kevyen liikenteen väylillä melko rauhassa. Jokaisessa robotissa on ilkkivaltaa ja varkauksia ehkäiseviä ominaisuuksia, muun muassa jäljitys mahdollisuus, hyvälaatuista kuvaa välittävät kameralat sekä äänekäs sireeni, joka laukeaa laitetta nostettaessa tai siirrettäessä.

Sympaattisiksi koetuilla roboteilla on paljon puolustajia. Niille halutaan antaa tilaa ja mahdollisuus kulkea rauhassa. Robotteja on kuvattu ja kuvia jaettu sosiaalisessa mediassa ahkerasti, ihastuneilla kommentteilla höystettynä. Asiakkaillemme järjestetyn nimikilpailun perusteella Touruboteiksi ja Savelan Suhaajiksi nimetyt robotit ovat herättäneet paljon positiivista pöhinää.

Kuva: Anssi Vuohelainen

HINTAKEHITYS HAASTOI PIENMYYMÄLÖITÄ

Marketkaupassa vuosi 2023 oli haastavin pienmyymälöillemme. Ruoan hintojen nousun vuoksi kuluttajat keskittivät ostoksiaan hyper- ja supermarketteihin ja myös ostokerrat harvenivat. Kaikki Salemmen onnistuivat kuitenkin kasvattamaan liikevaihtoaan, kasvun ollessa 3 %. Yksittäisistä myymälöistä parhaiten myynti kehittyi Sale Uuraisilla (+8 %), Sale Konnevedellä (+6 %) ja Sale Huhtasuolla (+5 %), jossa nopean asioinnin tarpeisiin asennettiin kesäkuussa itsepalvelukassat. Keskimään suurimman Salen paikkaa piti edelleen Sale Konnevesi.

KUUKAUSITTAISIA ETUTUOTTEITA

Pienmyymälöiden hintakilpailukyvyn vahvistamiseksi otimme vuoden alussa käyttöön Sale-myymälöiden yhteiset, ajankohtaiset ja kuhunkin sesonkiin sopivat kuukauden etutuotteet. Vaikka maalla ja kaupungissa Sale-asiakkaiden ostoskoreissa on huomattavia eroja, edulliset arjen perustuotteet kiinnostavat koko asiakaskuntaa. Erityisen innokkaasti ostettiin vuoden aikana esimerkiksi tarjoushintaista voita, kanasuikaleita, jauhelihaa sekä kahvia, joka saa aina suomalaiset liikkeelle.

TAPAHTUMATUKEVAT YHTEISÖLLISYYTTÄ

Monilla paikkakunnilla Sale on paikallisille ihmisille elintärkeä, jopa ainoa ruokakauppa, mutta myös ihmisiä yhteen kokoava kokoontumis- ja kohtaamispaikka. Yhteisöllisyyttä Salet tukevat entistä aktiivisemmin olemalla mukana erilaisissa tapahtumissa ja järjestämällä niitä myös itse. Esimerkiksi vuoden 2023 kesäkuussa Kyläkauppapäivään osallistuimme kaikkien myymälöiden voimin, kesäisen ohjelman ja vilkkaan kaupanteon merkeissä. Saleissa eri puolilla Keski-Suomea järjestettiin myös kesä- ja syysmarkkinoita sekä joulunavauksia asiakkaiden iloksi.

SALE SÄYNÄTSALOSSA KATTAVA UUDISTUS

Syksyllä 2023 Sale Säynätsalo uudistettiin perusteellisesti. Myymälän kalustus ja kylmälaitteistot päivitettiin nykYTEKNIikkaan, myymäläilmettä raikastettiin ja valikoimia viilattiin vastaamaan yhä paremmin alueen asiakkaiden tarpeisiin. Paistopiste laajentui ja itsepalvelukassat saatiin helpottamaan nopeaa asiointia.

SOKKARI KAUPPAKESKUSTEN YKKÖNEN KÄVIJÄMÄÄRÄSSÄ

Olemme viime vuosina panostaneet voimakkaasti Jyväskylän ydinkeskustan palvelujen parantamiseen. Sokkarista on rakentunut yli 30 liikkeen kauppakeskus, jonka lippulaivana toimivat Sokos-tavaratalo sekä Keski-Suomen ainoa Rôtisseurs-kilvellä varustettu ruokakauppa Mestarin Herkku.

Kävijämäärällä mitattuna Sokkari pysyi edelleen vuonna 2023 Jyväskylän ja samalla koko Keski-Suomen suosituimpana kauppakeskuksena. Sokkarilla oli vuoden aikana 4,7 miljoonaa kävijää, missä kasvua oli kolme prosenttia. Kauppakeskus Sepässä kävijöitä oli samaan aikaan 3,1 miljoonaa (+9 %).

Sokkarille saatiin uusi vetovoimainen toimija täydentämään valikoimaa ja palveluja, kun lumilautailuun, skeittaukseen ja lasketteluun erikoistunut Blue Tomato avasi ovensa heinäkuussa.

– Nikolainpiha heräsi henkiin kesällä Happy Times-jäätelökioskin voimin ja syksyllä nautimme Valon Kaupunki -tapahtuman aikana tunnelmallisesta pihasta valoteoksen ja elämysten kera. Elämyksiä asiakkaille tarjottiin myös kauppakeskus Sokkarin Shoppailujen merkeissä, sekä erilaisten musiikki-esitysten, Meet & greet -tapahtumien ja uudistuneen joulunavauksen kera, Sokos- ja kauppakeskusjohtaja **Una Hirvilammi** kertoo.

KAMPANJOIDEN MERKITYS KOROSTUI SOKOKSELLA

Sokos-tavaratalon vuosi 2023 lähti hyvin liikkeelle, ja kesää kohti mentäessä päästiin tavoitellulle kasvupolulle. Syksy oli haasteellisempi, mutta vuosi saatiin kuitenkin pakettiin pienen kasvun merkeissä.

Tavaratalokaupassa korostuivat entisestään kampanjat ja tapahtumat. Asiakkaita houkuttelivat etenkin 3+1 Päivää, Asiakasomistajapäivät sekä Black Friday.

– Henkilökuntamme ammattitaitoinen työ onnistuneiden asiakaskohtaamisten eteen näkyy parantuneena asiakastytyväisyytenä. Tiimimme on omakseen tehden töitä ilolla ja sydämellä. Monikanavaisuudesta on tullut osa arkeamme ja tiimimme on heittäytynyt upeasti tekemään Sokos Jyväskylän somea, Una Hirvilammi kiittää.

Kuva: Visual Friday

HOTELLIT JA RAVINTOLAT

A photograph of a young man and woman sitting on a balcony, clinking wine glasses. The man is on the left, wearing a dark patterned sweater, and the woman is on the right, wearing a black and white patterned sweater. They are both smiling and looking at each other. The background shows green foliage and a wooden railing.

HENKILÖKUNTAA

426

RAVITSEMISKAUPPA

25,7 M€

kehitys 11,0 %

TOIMIPAIKKOJA

16

MATKAILUKAUPPA

13,9 M€

kehitys 11,8 %

LIKEVAIHTO

39,7 M€

kehitys 11,3 %

Kuva: Taina Ristikivi

HYVIÄ ONNISTUMISIA JA MATKAILUN SUURHANKKEEN SUUNNITTELUA

Matkailu- ja ravitsemiskaupassa palasimme kolmen poikkeusvuoden jälkeen tutulle kehityspolulle. Sekä hotelleissa että ravintoloissa liikevaihdon kasvu oli kaksinumeroinen, ja onnistuimme myös tuloksellisesti: koronapandemian aiheuttamien tappiollisten vuosien jälkeen onnistuimme tekemään jopa odotuksia paremman plus-merkkisen tuloksen.

Parhaimpaan tulostukseen ylsivät hotellimme. Vilkas tapahtumavuosi sekä ihmisten lisääntynyt liikkuminen siivittivät molemmat hotellimme voimakkaaseen kasvuun – siitäkin huolimatta, että Original Sokos Hotel Alexandran remontin vuoksi toimimme loppuvuoden vajaalla huonekapasiteetilla.

PALVELUJAMME HALUTAAN SUOSITELLA

Suurin osa ravintoloistamme pärjäsi Jyväskylän kiivaasti kilpaillussa ravintolakentässä mainiosti. Asiakastytytyvyisyys sekä asiakkaiden halukkuus suositella ravintoloitamme pysyivät kiitettävällä tasolla. Palvelumme koetaan houkutteleviksi ja

toimiviksi. Omilla uniikeilla konsepteillamme toimivista ravintoloista erityisen hyvin vuosi sujui esimerkiksi Jalossa, Revolutionissa, Green Eggissä ja Freetimessä. Vuonna 2022 avattu ainutlaatuinen Sataman Viilu lunasti ensimmäisenä täytenä toimintavuotenaan paikkansa Jyväskylän uutena turistinähtävyytenä sekä suosittuna sauna-, ruokailu-, tapahtuma-, juhla- ja kokouspaikkana.

Ketjuravintoloistamme Rosso Jyväskylä on noussut ketjun kärkiyksiköiden joukkoon. Nopean syömisestä näkyi puolestaan Hesburgereiden sekä Seppälän Pizza & Buffan jopa koronaa edeltävää aikaa vahvempaan myyntiin.

HIMOKSEN HUONEISTOHOTELLIN SUUNNITTELUN VUOSI

Keskimaan matkailu- ja ravitsemiskaupan merkittävin, pitkälle tulevaisuuteen tähtäävä asia oli historiallisen suuren matkailuhankkeen valmistelu. Teimme maaliskuussa 2023 esisopimuksen kolmen tontin ostamisesta Himoksen Länsirinteen juurelta. Perinpohjaisen valmistelun ja suun-

nittelutyön päätteeksi Keskimaan hallitus teki päätöksen hankkeen käynnistämisestä tammi-kuussa 2024. Himos on vuosia ollut meille mielenkiinnon kohde. Nyt olemme löytäneet toimivan konseptin, jota hiotaan huolella edelleen hankkeen edetessä istumaan alueen tämän hetken ja tulevaisuuden tarpeisiin.

Pasi Kunelius

matkailu- ja ravitsemiskaupan toimialajohtaja

SATAMAN VIILULLE LAATUSERTIFIKAATTI

Sauna from Finland myönsi toukokuussa 2023 Sataman Viilu -saunaravintolalle Authentic Finnish Sauna Experience -laatusertifikaatin, joka kertoo asiakkaille korkealaatuisesta sauna- ympäristöstä ja -elämyksestä. Jyväskylän satamassa sijaitsevan Sataman Viilun saunaelämystä on rakennettu alusta pitäen yhteistyössä Sauna from Finlandin asiantuntijoiden kanssa.

– Meille viilulaisille tämä on yksi saavutettu etappi jatkuvassa kehitystyössämme ja olemme siitä erittäin iloisia. Olemme ylpeästi osa suomalaista saunayhteisöä, ravintolapäällikkö **Jaska Lahti** kommentoi.

Suomalaiset löytävät aina hyviä syitä saunaa. Viiluun on löydetty porukalla ja yksin, on tultu juhlimaan, rentoutumaan ja nauttimaan maisemista. Sertifikaatin avulla varmistetaan erityisesti kansainvälisten vierailijoiden asiakaspolku.

Yksityiskohtien hiominen on toisaalta tuonut myös paljon hyvää vakiokävijöille.

– Viilu on ensimmäinen, joka saa meiltä laatusertifikaatin Urban nature -kategoriasta, joka myönnetään luonto- ja kaupunkikohteissa oleville saunoille. Viilulla on matkailijoille paljon annettavaa, kuvaili Sauna from Finlandin toiminnanjohtaja **Carita Harju**.

JUHLANTÄYTEINEN VUOSI

Sataman Viilu on tarjonnaltaan ja puitteiltaan ainutlaatuinen kokonaisuus, jossa yhdistyvät saunatilat, ravintola terasseineen sekä yläkerran tapahtuma-, juhla- ja kokoustilat, jotka taipuvat moneen tarpeeseen ja tilaisuuteen. Ensimmäisen täyden toimintavuoden 2023 aikana Viilun yläkerrassa järjestettiin kaikkiaan 450 erilaista tapahtumaa.

– Vuotemme oli juhlantäyteinen. Yritysten erilaisten juhlien lisäksi meillä vietettiin perhejuhlia, kuten ristiäisiä, valmistujaisia ja hääjuhlia. Lisäksi meillä järjestettiin paljon kokouksia ja muita yrittäjäpäiväisiä. Vilkkaimpina päivinä meillä oli jopa neljä-viisi eri tilaisuutta saman päivän aikana, palvelupäällikkö **Sari Nyysönen** kuvailee.

Erittäin suosituiksi nousivat sunnuntaiaamupäivien eri teemoilla toteutetut hyvinvointihetket, joihin sisältyi esimerkiksi joogaa, saunomista ja brunssi.

– Olemme saaneet valtavan paljon kiittävää palautetta, erityisesti maukkaasta ruoasta, laadukkaasta palvelusta, hyvästä sijainnista sekä upeista maisemista ja puitteista, eli kaikesta mitä Viilu tarjoaa.

ROSSO JYVÄSKYLÄ – SUOMEN PARHAIMMISTOA

Rosso on mainio esimerkki ketjuravintolasta, joka pitää pintansa vuodesta ja jopa vuosikymmenestä toiseen. 46 vuotta sitten alkunsa saanut Rosso on viimeisimmän brändiuudistuksen jälkeen voimissaan.

– Olemme 21 Rosso-ravintolan joukossa yksi kärkekköistä sekä myynnillisesti että laadullisesti esimerkiksi asiakastytytyväisyydessä, Jyväskylän Rosson ravintolapäällikkö **Anja Rinteelä** kuvailee.

Rosso on ravintola, johon kaikkien ihmisten on helppo tulla.

– Sopivalla budjetilla löytyy kaikille tilaisuus herkulliseen ruokailuun niin arjessa kuin juhlassakin. Pizzat ovat sopivan rapsastelevia, pastoissa makuelämys on taattu ja grilliherkut on paistettu asiakkaan toiveiden mukaisesti. Grillistä suosikkiannoksia olivat viime vuonna vuohenjuustobroileri sekä klassikkojen klassikko lehtipihvi.

Jyväskylän Rosso saa asiakkailta kiitosta ruoan lisäksi hyvästä palvelusta. Henkilökunnalle tulee paljon palautetta ruoka- ja juoma-annosten sekä makuelämykselle viimeisen silauksen antavien lisätuotteiden taidokkaasta suositelusta.

– Kävimme syömässä tyttäreni kanssa ja halusin tarjoilijalle antaa hyvää palautetta! Hän oli ystävällinen, mukava ja myi sellaista, mitä ei itselle tullut edes mieleen pyytää. Hyvä ja rento meininki. Vaikka selvästi oli kiire, meitä pidettiin kuin kukkaa kämmenellä, eräässä asiakkaan kirjallisessa palautteessa kuvailtiin viime syksynä.

– Vastaavan tyylistä palautetta saamme ilahduttavan paljon myös suoraan kasvokkain annettuna. Asiakaskohtaamiset onnistuvat, koska meillä on yhteen hitsautunut ammattilaisten porukka, joka tekee työtään suurella sydämellä, ravintolapäällikkö kiittää.

Kuva: Taina Ristikivi

Kuva: Petri Blomqvist

ALEXANDRAN UUDISTUS STARTTASI

Original Sokos Hotel Alexandran mittava uudistus starttasi syksyllä 2023. Edellisen kerran hotelliin tehtiin uudistus vuosien 2016–2018 aikana, kun sen Asemakadun puoleinen A-siipi muokattiin kokonaisvaltaisesti. Uuden remontin kokonaiskustannus on noin 8 miljoonaa euroa, valmiista päästään nauttimaan kesään 2024 mennessä.

– Alexandrassa on yhteensä 239 huonetta, joista lähes puolet uudistetaan saneeraustyön yhteydessä. Töihin päästiin kesäsesongin jälkeen, kun isoimmat tapahtumat Jyväskylässä olivat ohi, kertoo Original Sokos Hotel Alexandran ja Solo Sokos Hotel Paviljongin hotellijohtaja **Hannu Nirkkonen**.

Uudistusprojektin aikana ei vain uudisteta huoneita nykyaikaisiksi, vaan samalla tehdään kattava taloteknisten järjestelmien uudistus, kun vesi- ja viemäriverkosto saneerataan. Hotellin sisustuksellisista ratkaisuista vastaa sisustusarkkitehtuuriin erikoistunut suunnittelutoimisto Franz Design Oy.

– Meille on tulossa upea, harmoninen ja Alvar Aallon muotoilukielestä vaikutteita ottava kokonaisuus, Nirkkonen toteaa.

Huoneuudistusten lisäksi hotellin nykyinen sauna- ja allasosasto päivitetään sauna- ja kuntosalikäyttöön.

– Asiakkaamme ovat toivoneet hotelliin kuntosalia, joka saadaan nyt muokattua uudistuvan saunasaston yhteyteen, iloitsee Nirkkonen.

HIMOS-LOMAHUONEISTOT

Alkuvuodesta solmimme Himos-Yhtiöt Oy:n kanssa esisopimuksen kolmen tontin ostosta majoitus- ja ravintolatoimintaa varten. Samalla käynnistyi kohteen suunnittelu ja rakennuttamisen kilpailutus. Tavoitteena rakentaa Himoksen länsirinteiden välittömään läheisyyteen kiinteistökokonaisuus, joka sisältää noin 120 korkeatasoista majoitus- huoneistoa ja ravintolan.

– Himoksen ylivoimainen sijainti Suomen suurimpien kaupunkien läheisyydessä ja hyvät liikenneyhteydet junayhteyksineen tekevät siitä erittäin houkuttelevan kehityskohteen, Keskimaan toimitusjohtaja **Antti Määttä** toteaa.

Keskimaan hallitus teki myönteisen päätöksen hankkeen käynnistämisestä 9. tammikuuta 2024. Investoinnin suuruus on kokonaisuudessaan noin 32 miljoonaa euroa sisältäen kiinteistön ja kalusteet.

Kuvat: FranzDesign Oy

MARAVAAANARI, MARAVAAANARI ON KAIKKIEN KAVERI!

Keskimaan maravaanarit eivät ole teiden tukkona, vaan työkaverin apuna. Maravaanarius eli ristiintyöskentely tuo tekijälleen uusia oppeja, lisätunteja ja laajemmat verkostot. Maravaanari on Keskimaan majoitus- ja ravitsemiskaupan toimialalla työskentelevä henkilö, joka on valmis ottamaan työvuoroja vastaan useammassa Keskimaan yksikössä, silloin tällöin tai säännöllisesti.

- Keskimaalla on parikymmentä mara-yksikköä ja niissä työskentelee reilut 400 ammattilaista. Ristiintyöskentely on kasvanut meillä 2022 vuodesta noin 15 %, 2023 vuonna lähes joka kymmenes työvuoro tehtiin jo oman toimipaikan ulkopuolella, avaa Keskimaan mara-puolella projektipäällikkönä työskentelevä **Lassi Lehosmaa**.

ARVOKKAITA KOKEMUKSIA

Solo Sokos Hotel Paviljongissa työskentelevät apulaisravintolapäällikkö **Jenni Häkkinen** ja vastaanottovirkailija **Jesse Kostiainen** sekä opiskeluidensa ohessa Frans & Sandrassa kokkina työskentelevä **Erika Mattila** ovat lähteneet rohkeasti kokeilemaan ristiintyöskentelyä.

Jennille on maravaanariuden kautta tullut tutuksi Jalo, Sataman Viilu ja myyntipalvelu. Esihenkilönä hän kokee tärkeäksi näyttää esimerkillään mallia, jotta myös muut rohkaistuisivat kokeilemaan ristiintyöskentelyä.

- Jokaisessa toimipaikassa on työskentely ollut ihan erilaista, kuin omassa yksikössäni. On ollut virkistävää tutustua toisten toimintatapoihin sekä päästä tekemään työtä muunkin kuin esihenkilötyön vinkkelistä.

Jesse nostaa esiin hyvän perehdytyksen merkityksen ja vastavuoroisen auttamisen.

- Sain kattavan perehdytyksen Original Sokos Hotel Alexandrassa, kun menin tuuraamaan henkilökunnan virkistyspäivän ajaksi. Tämä on hauska konsepti ja paras palkinto on se, että pääsee auttamaan muita. Samalla saa perhosia vatsaan, kun on pitkää aikaa itse uuden edessä, tuumaa Jesse. Uudelleen ristiintyöskentelemään lähtemistä edesauttaa lämmin vastaanotto, hyvä perehdytys ja työstä saatu kiitos.

- Työskentelyn mielekkyyteen vaikuttaa paljon se, miten työporukka on ottanut uudessa paikassa vastaan. Itselleni on ollut merkityksellistä se, että omasta työpanoksesta on ollut hyötyä muille ja työstä on saanut kiitosta, kertoo Erika.

Jokaisesta paikasta tarttuu mukaan arvokkaita kokemuksia, verkostoja ja ymmärrystä erilaisia työtehtäviä sekä ihmisiä kohtaan.

HENKILÖKUNTAA

267

TOIMIPAIKKOJA

53

LIKEVAIHTO

157,1 M€

kehitys -4,8 %

LIIKENTEN ENERGIA

119,3 M€

kehitys -7,6 %

MUUT LIIKENTEN PALVELUT

5,8 M€

kehitys -8,9 %

LIKENNEMYYMÄLÄSISÄKAUPPA

32,0 M€

kehitys 8,6 %

Kuvat: Kristiina Tammitie

ABC – TÄHTÄIN TULEVAISUUDESSA

Vuosi 2023 oli ABC-toimialallamme hyvä niin myynnin ja tuloksen, kuin myös asiakas- ja henkilöstötyytyväisyyden näkökulmasta arvioituna.

Yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja kuluttamisesta tapahtuneista muutoksista huolimatta liikennemyymälöidemme sisäkauppa ravintoloissa ja marketeissa kävi varsin hyvin koko vuoden ajan. ABC-asemamme tarjosivat tutussa ja turvallisessa ympäristössä hyvää vastinetta asiakasomistajiemme rahoille. ABC:llä on varaa syödä hyvin myös silloin, kun talous tiukentuu ja joudutaan miettimään rahan käyttöä tarkemmin.

VIITASAARELLA KANSAINVÄLISIN KEITTIÖ

Olen tavattoman kiitollinen ja ylpeä apsilaisistamme, jotka pitävät asiakkaidemme tyytyväisyydestä huolta 24/7/365 sydämellä, sisulla, ilolla ja yhdessä. Meillä työskentelee työhönsä vahvasti sitoutuneita palvelualan moniosaajia. ABC-työntekijöiden vaihtuvuus vuonna 2023 oli varsin vähäistä. Samanaikaisesti henkilöstön tyytyväisyys parani merkittävästi.

Monikulttuurisuus työryhmissämme kasvoi edelleen ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden määrän lisääntyessä. Keskimäärin vuoden 2023 kansainvälisimmän keittiön titteli kuului ABC Viitasaarelle, jossa keittiön kymmenhenkisestä ydinryhmästä puolet oli ulkomaalaisvahvistuksia. Työryhmissä kansainvälistyminen on tapahtunut sujuvasti, yhdessä tekemistä korostaen.

ABC-LATAUS KOVASSA KASVUSSA

Liikenteen palvelujen ja energioiden osalta kehittämistoimiemme tähtäin on tulevaisuudessa. Olemme parissa vuodessa rakentaneet Keski-Suomeen ABC-latausverkoston valtakunnallisten pääväylien varrelle. Vuoden 2023 aikana sähköautojen latauksissa tapahtui reipasta kasvua alueellamme. Asiakkaidemme odotukset latauspisteiden määrästä sekä lataustehoista kasvavat sähköautoilun yleistyessä ja sähköautojen latauskyvyn kasvaessa, joten jatkamme määrätietoisesti investointeja latauspalveluihin laajentamalla ja tehostamalla olemassa olevia, sekä rakentamalla uusia ABC-latausasemia.

Myös polttomoottorilla varustetuilla autoilla liikuvien asiakkaidemme palveluun panostamme toki edelleen. Investoimme jatkossakin kattavaan ABC-automaattiverkostoon, jossa on tarjolla peruspolttonesteiden ohella täysin uusiutuvia polttonesteitä, kuten Nero-dieseliä sekä E85-korkeaseosetanolia. Vuonna 2023 käynnistimme Uuraisilla sekä uuden ABC-automaattiaseman että sähköautojen peruslatauspisteen rakentamisen.

Heikki Tervanen

toimialajohtaja, liikennemyymälät sekä liikenteen palvelut ja energiat

Elisa Mäkisen työaika jakautuu melko tasan ABC Keljonkankaan ja ABC Palokan kesken. – ABC Akatemian merkeissä olen vahvistanut omaa osaamistani ja edennyt keittiön vuoropäälliköksi. Suoritin viime vuonna lähiesiemiestyön ammattitutkinnon, josta on ollut todella paljon hyötyä erilaisten ihmisten johtamisessa, hän toteaa.

Kuva: Kristiina Tammitie

ABC AKATEMIASSA JATKUVAN OPPIMISEN POLULLA

ABC-työntekijöillemme on rakennettu omien esihenkilöidemme osaamista hyödyntäen Keskimaan oma ABC Akademia -valmennusohjelma. ABC Akatemian tarkoituksena on jatkuvan oppimisen ajatuksella vahvistaa liikennekaupan henkilöstön ammatillista osaamista sekä mahdollistaa yhä monipuolisemmat työnkuvat kunkin omien mielenkiinnon kohteiden mukaan. Akatemiassa laaditaan kehityspolkuja, jotka mahdollistavat omien taitojen kartuttamisen sekä työskentelyn eri aikoina ja eri toimipaikoissa.

ABC Akatemiassa lähdettiin liikkeelle liikennemyymälöiden keittiöväestä. Vuoden 2023 lopussa noin 50 kokille ja keittäjälle oli kirjattu Akatemian papereihin osaamisen kehittyminen uudelle tasolle.

– Omat keittiömestariimme toimivat Akatemiasa valmentajina, osaamiskeskustelujen vetäjinä ja näyttöjen arvioitsijoina. Valmentajien hyvän otteen ja oppijoiden innokkuuden ansiosta olemme saaneet hienoja tuloksia aikaan, Keskimaan ABC Akatemiaa luotsaava liikennemyymäläpäällikkö **Tero Vaahto** kuvailee.

Keittiöväen edettyä omilla poluillaan, ABC Akatemiassa aloitettiin marketosaamisen kehittäminen, mikä lisäsi nopeasti sekä taitoa että intoa kaupan puolen tekijöiden parissa. Jatkuvan oppimisen Akatemiassa ovat liikkeelle lähteneet niin ikään vuoropäälliköt, joiden valmentajina toimivat liikennemyymäläpäälliköt.

AMMATTITUTKINTOJA JA NIIDEN OSIA

Akatemia tarjoaa työssä oppimisen ohella mahdollisuuden ammatillisten perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tai niiden osien suorittamiseen. Opintoja on rääätelöity vastaamaan Keskimaan liikennekaupan tarpeisiin yhteistyössä paikallisten ammatillisten oppilaitosten, etupäässä Gradian kanssa.

– Kaikki vuoropäällikkömme suorittavat lähiesimiehen ammattitutkinnon ja keittiömestariimme majoitus- ja ravitsemisalan erikoisammattitutkinnon. Lisäksi vuoropäälliköt ja keittiömestarit ovat suorittaneet omien kehittymispolkujensa ohjaamina lähiesiemiestyön ammattitutkinnon ja johtamisen erikoisammattitutkinnon opintoja.

VAIKUTUKSIA TYÖTYYTYVÄISYYTEEN

Keskimaan ABC Akatemiasta ei kukaan koskaan valmistu. Aina löytyy uutta opittavaa, kun palvelut ja valikoimat kehittyvät ja osaamiskeskusteluja käydään systemaattisesti.

ABC Akatemian vaikutukset näkyivät syksyllä liikennemyymälöiden työyhteisötutkimuksen tuloksissa.

– Työn stressaavuuden koettiin vähentyneen ja työkuorman pysyneen huomattavasti aiempaa kohtuullisempaan. Lisäksi palkkataso arvioitiin merkittävästi aiempaa kilpailukykyisemmäksi ja perehdytyksen nousseen uudelle tasolle, Tero Vaahto selvittää.

UUSIA LATAUSASEMIA KESKI-SUOMEEN

S-ryhmän toimipaikkojen yhteyteen ripeästi rakentuva ABC-lataus kasvoi vuoden 2023 aikana yhä kattavammaksi. Maanlaajuiseen verkostoon sisältyi vuoden lopussa jo lähes 300 latausasemaa, joissa oli latauspisteitä yli 1 800 autolle. Sähköautoilun kasvava suosio näkyi latausverkon laajenemisen lisäksi voimakkaana lataustapahtumien määrän kasvuna. Vuoden lopulle osui ABC-latauksen reilun kaksivuotisen historian kahdes miljoonas lataus.

Asiakastytyväisyydessä ABC-lataus nousi EPSI Rating -kuluttajatutkimuksessa kotimaisten latauspalveluiden ykköseksi. Asiakkaat arvioivat ABC-latauksen toimintavarmimmaksi palveluntarjoajaksi, joka tarjoaa lisäksi kattavimman latausverkon sekä kilowattituntiperusteisen hinnoittelun myötä parasta vastinetta rahalle.

Me Keskimaaassa avasimme toukokuussa sähköautojen suurteholatausasemat ABC Vaajakoskelle sekä Prisma Keljon yhteyteen. Lisäksi ABC Viitasaaren ja Prisma Palokan latausasemia laajennettiin vuoden aikana. Suurtehoasemilla lataustehot pysyvät dynaamisen kuormanjaon ansiosta korkeina myös silloin, kun paikalla on useampia lataajia samaan aikaan. Vuoden 2023 lopussa Keskimaaalla oli Keski-Suomen alueella yhteensä 11 ABC-latausasemaa, joissa oli yhteensä 34 teho- ja suurteholatauspistettä sekä 46 peruslatauspistettä.

– Verkoston suunnittelu ja rakentaminen jatkuu uusien ABC-latausasemien avaamisella ja olemassa olevien asemien kapasiteetin kasvattamisella asiakastarpeiden mukaisesti, liikenne-energiakaupan palvelupäällikkö **Lauri Salo** toteaa.

ABC-LATAUSVERKOSTO KESKI-SUOMESSA

Suurteholatausasemat:

- ABC Joutsa
- ABC Palokka
- ABC Vaajakoski
- ABC Viitasaari
- Prisma Keljo
- Prisma Palokka
- S-market Jämsä

Peruslatausasemat:

- Kauppakeskus Sokkari
- Prisma Seppälä
- Sokos Hotel Alexandra
- Sokos Hotel Paviljonki

Kuva: Marko Saarenketo

Kuva: SOK

RENT-IT – VAIHTOEHTO OMISTAMISELLE

Keskimaan Rent-it-vuokrauspalvelujen kysyntä kasvoi edelleen, ja myös vuokrakaluston määrää kasvatettiin vuoden kuluessa asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukaisesti.

Rent-it -vuokrauspalvelu on helppo ja kätevä tapa vuokrata kalustoa, välineitä ja laitteita silloin, kun tarpeellisen tavaran ostaminen itselle ei ole ajankohtaista, mahdollista tai tunnu järkevältä. Rent-it-palvelu lähti muutama vuosi sitten liikkeelle henkilöiden ja tavaran kuljettamistarpeista pakettiautojen, peräkärryjen sekä vene- ja autotraileriden vuokrauksen merkeissä. Vuosi vuodelta valikoima on monipuolistunut, tarjoten kuljetuskaluston ohella esimerkiksi paljuja, pilkkisettejä ja JBL:n kaiuttimia. Vuonna 2023 Rent-itin valikoima laajentui Thule-suksibokseilla ja -polkupyörätelineillä sekä Kärcherin puhdistus- ja siivousvälineillä.

Kaluston nouto ja palautus tapahtuu Jyväskylässä Seppälän Prisman ABC Pesukadulta. Lisäksi kärryjä voi vuokrata Palokan ja Keuruun ABC Liikennemyymälöistä.

LAUKAASSA UUSIN ABC CARWASH -AUTO PESUHALLI

ABC-autonpesupalveluja tarjosimme yhä laajemmalle asiakaskunnalle. Autopesupalvelut laajentuivat uudelle paikkakunnalle vuonna 2023, kun viimeisintä autonpesuteknologiaa hyödyntävä ABC Carwash avattiin Laukaaseen S-marketin laajennusosan tuntumaan elokuussa.

– Meidän ABC Pesukatu sekä kuusi ABC Carwash -autopesuhallia sijaitsevat S-marketien ja Prismojen piha-alueilla. Kauppareissun yhteydessä on vaivatonta pitää huolta auton puhtaudesta, ekologisesti arjen ympäristötekona. Yhä useammat autoilijat pesettävät autonsa vähintään kerran kuussa, jotta lika ei pääse pinttymään eikä vaurioittamaan maalipintaa, kuvailee autonpesukaupan päällikkö **Janne Nybacka**.

ABC-autopesuohjelmat vaihtelevat vuodenaikojen mukaan. Talvella pesut on suunniteltu erityisesti poistamaan tiesuolaa ja pikeä maalipinnalta, kun taas kesällä pesu keskittyy muun muassa hyönteisten poistamiseen auton etuosasta.

ABC Carwash -autopesuhalli löytyy ABC Palokasta, S-marketien rinnalta Laukaasta, Vaajakoskelta ja Äänekoskelta sekä Prisman yhteydestä Keljosta ja Palokasta. Henkilökohtaiseen palveluun ja osin käsi-työhön perustuva ABC Pesukatu Jyväskylässä Prisma Seppälän tontilla on vakiinnuttanut asemansa koko Suomen suosituimpana ABC-autopesupalveluna pesumäärillä mitattuna.

Autopesupalvelujen käytössä asiakkaat ovat löytäneet ABC mobiiliin hyödyt ja sujuvuuden.

– Pesun maksaminen käy kätevästi, ja sarja- sekä kuukausipesut voi käyttää haluamassaan pesupai-kassa.

PELISÄÄNNÖT OVAT SUJUVAN ARJEN JA TURVALLISUUDEN TAE

Keskimaan jokaisella ABC Liikennemyymälällä on ketjun yhteisen pelikirjan ohella omat pelisäännöt, joilla varmistetaan toimipaikkakohtainen työn sujuvuus ja lisätään työryhmän hyvinvointia.

ABC Hirvaskankaan liikennemyymäläpäällikkö **Olli Kinnunen** käy aina uuden työntekijän kanssa läpi talon pelisäännöt ja käytännöt, koskien esimerkiksi oman puhelimen käyttöä, taukoja, hyviä käytöstapoja, kassatoimintoja, työpaikan siisteyttä, omavalvontaa, turvallisuutta, työaikoja ja työsuhte-etuja.

– Yhteiset tavat toimia takaavat meille kaikille turvallisen työympäristön ja varmistavat hyvää fiilistä. Jos joku ei sääntöjä noudata, tulee esimerkiksi usein myöhässä töihin, venyttää taukoja tai jättää omat roskansa toisten siivottavaksi, se kuormittaa koko työyhteisöä. On selvää, että arjessa eteen tulee tilanteita, jolloin pelisäännöistä pitää joustaa. Silloin asiasta pitää kuitenkin kes-

kustella, jos yhteisistä toimintatavoista poikkeaminen on jatkuvaa ja tahallista.

Suurin osa työntekijöistä pitää pelisääntöjä yksinomaan hyvänä asiana.

– Epävarmuus ja epätietoisuus on paljon kuormittavampaa kuin pelisääntöjen mukanaan tuomat sujuvuus, selkeys, turvallisuus, tehokkuus ja tuloksellisuus, sanovat ABC Hirvaskankaan työntekijät **Tanja Sohlman**, **Liisa Mikkola** ja **lisakki Hicham**.

– Yhteisiä pelisääntöjä tarvitaan, sillä en antavat selkeät raamit kaikelle tekemisellemme. Niiden tarkoitus ei ole ärsyttää, vaan helpottaa työtämme ja opettaa kaikki työryhmän jäsenet tekemään asiat alusta lähtien oikein ja samalla tavalla, tasa-vertaisuutta korostaen. On hyvä, että pelisäännöissä korostetaan myös hyviä käytöstapoja, ystävällisyyttä, kohteliaisuutta ja toisten ihmisten kunnioittamista, ABC-ammattilaiset toteavat.

ABC 25 VUOTTA

Vuoden 2023 lopussa tuli kuluneeksi 25 vuotta siitä, kun Suomen tiekartalle nousi ensimmäinen pystypeukalopyloni ABC Liikennemyymälän merkiksi. Keskimaa oli alusta lähtien vahvasti mukana tienvarsipalvelujen edelläkävijänä toimineen ketjun rakentamisessa. Keskimaan rooli ketjun kehittämisessä ja toiminnassa oli – ja on edelleen – keskeinen, kulkeehan Keski-Suomen läpi useita valtakunnan pääväyliä, joilla liikkuu vuosittain miljoonia ihmisiä.

ABC LIIKENNEMYYMÄLÖIDEN MERKKIVUOSIA MEILLÄ KESKI-SUOMESSA JA ABC-KETJUSSA:

1998 – Suomen ensimmäinen ABC-asema avataan Kaakkois-Suomessa Utissa.

2000 – huhtikuussa avataan Keskimaan ensimmäinen ABC, paikkana Jyväskylän Keljonkangas.

2003 – Keskimaa avaa ysitien ja nelostien risteykseen ABC Vaajakosken.

2004 – ABC Liikennemyymälöitä on jo 50. Vuoden viimeinen avaus tapahtuu vuoden viimeisenä iltana Keskimaan toimesta Viitasaarella.

2005 – Vuodesta 1965 alkaen toiminut Keuruun Shell uudistetaan Keskimaan neljänneksi ABC:ksi.

2007 – äitienpäivänä Keskimaa avaa nelostien varteen ABC Hirvaskankaan. Ketjun yhtenä esikuvana toiminut Esso Hirvaskangas puretaan.

2009 – ABC Liikennemyymälöiden kokonaismäärä ylittää satasen rajan. Keskimaa kantaa kortensa kekoon ja avaa Jyväskylään ABC Palokan.

2013 – kesällä Keskimaassa juhlietaan ABC Joutsan avautumista nelostien eteläiseksi portiksi Keski-Suomeen.

2014 – ABC Keljonkangas avataan kolmen kuukauden remontin jälkeen joululiikenteeseen uuden ilmeen saaneena.

2019 – ABC Vaajakoskella toteutetaan kattava uudistus, jossa uuden ilmeen saavat niin ravintola kuin marketkin.

2021 – vuorossa on ABC Palokan uudistaminen moderniksi, uuden brändi-ilmeen mukaiseksi kokonaisuudeksi.

2022 – ABC Viitasaarella toteutetaan brändiuudistus niin sisä- kuin ulkoilmeen osalta.

2023 – ABC Liikennemyymälät palvelevat ja työlistävät kaikkialla Suomessa 92 toimipaikan voimin. ABC Ravintoloissa ruokailee vuosittain noin 10 miljoonaa asiakasta.

VASTUULLISUUS

MYYMÄSTÄMME RUOASTA

80 %

KOTIMAISTA

YLI

100

SPONSOROINTIKOHDETTA

LÄHITUOTTAJIA

180

RESQ PELASTI

14 926

ruoka-annosta

EILISEN TÄHDET -HEDELMIÄ JA VIHANNEKSIA

258 070 KG

kehitys +13 %

Kuva: SOK

VASTUULLISUUS ON MEISSÄ

Osuustoiminnallisena yrityksenä Keskimään tehtävä on omistajiensa eli keskisuomalaisten ihmisten taloudenpidon ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen, ylläpitäminen ja edistäminen. Siksi vastuullisuus on keskeinen osa meitä ja kaikkea tekemistämme. Teemme aina parhaamme Keski-Suomen eteen, sillä suurena toimijana meillä on suuri vastuu siitä, millaisen nykyhetken luomme ja millaisen perinnön jätämme jälkeemme.

Halu toimia yhdessä ja muuttaa asioita parempaan suuntaan on osuustoiminnallisen yritysmuotomme ydinajatus. Viherpesuun emme sorru, vaan keskitymme tekemään aitoja tekoja panostuen maakuntamme elinvoimaisuuteen, paikalliseen hyvinvointiin ja ympäristöimme huomiointiin. Toimintakulttuurimme perustuu avoimuuteen, läpinäkyvyyteen ja vastuullisuuden edelläkävijyyteen.

Toiminnastamme syntyvällä tuotolla investoimme hyvään. Voitot jäävät omaan maakuntaamme, jossa työllistämme suoraan yli 2 000, ja välillisesti vielä huomattavasti suuremman joukon keskisuomalaisia ihmisiä. Sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen vastuullisuuden osa-alueilla erityisesti henkilöstöstä huolehtiminen, asiakastytyväisyys ja ympäristönäkökulmien huomioiminen ovat toimintamme kehittämisen keskiössä, ja niitä mitataan säännöllisesti.

VASTUULLISIA ARJEN TEKOJA NÄITÄ PERIAATTEITA NOUDATTAEN:

- Pidämme huolta toimintamme kannattavuudesta ja tuloksellisuudesta, mikä on vastuullisen toiminnan edellytys.

- Turvaamme kauppapalvelut eri puolilla Keski-Suomea. Meillä on hyvä toimipaikkaverkosto.

- Tuotamme omistajillemme hyvien etujen ja edullisten palvelujen avulla taloudellista hyötyä.

- Autamme asiakkaitamme tekemään terveellisiä ja ympäristön huomioivia valintoja.

- Tuemme oman alueemme ihmisten hyvinvointia edistävää harrastus- ja vapaaehtoistoimintaa.

- Tuomme esiin kotimaisia ja paikallisia tuotteita. Myymästämme ruoasta 80 % on kotimaista.

- Meillä on jatkuvasti kasvava sähköautojen latausverkosto. Haluamme tehdä autoilusta vähäpäästöisempää.

- Kehitämme henkilöstön ammattitaitoa, kannustamme moniosaamiseen ja huolehdimme työntekijöidemme hyvinvoinnista.

- Haluamme tarjota kattavan työsuhteen ja mahdollisimman paljon työtunteja niille keskimaalaisille, jotka niitä haluavat. Henkilöstön tulospalkitsemisella varmistamme oman väkemme toimeentuloa.

- Keski-Suomen suurimpana yksityisenä työnantajana ja kesätyöpaikkojen tarjoajana autamme nuoria työllistymään ja oppimaan työelämän pelisääntöjä.

- Vähennämme hävikkiä ja edistämme kiertotaloutta useilla eri keinoilla.

- Tehostamme jatkuvasti omaa energiankäyttöämme ja olemme mukana energiansäästötalkoissa tosimelellä. Käyttämämme sähkö tuotetaan yksinomaan uusiutuvilla energiamuodoilla.

- Tavoitteemme on olla oman toimintamme osalta hiilinegatiivinen vuonna 2025.

Noora Luoma
viestintä- ja markkinointijohtaja

Niko Toivanen
talousjohtaja

Kuva: JBA

YLI 100 SPONSOROINTIKOHDETTA

Keski-Suomen ja keskisuomalaisten ihmisten hyvinvointi on meille tärkeää. Siksi haluamme olla vuositaisen Ilo auttaa -kampanjan ohella muillakin tavoin tukemassa liikuntaa, kulttuuria ja hyvinvointia omalla alueellamme, lapsi- ja nuorisotyöhön sekä alueellisiin tapahtumiin painottuen. Autamme eri sponsorointikohteiden kautta keskisuomalaisia ihmisiä hyvien harrastusten pariin, liikkumaan, leikkimään, kokemaan ja näkemään. Yksittäisten henkilöiden sijasta tuemme seura-, yhdistys- ja ryhmätoimintaa, yhteisöllisyyttä arvostaen. Tapahtumayhteistyössä pyrimme tuottamaan kumppanuuden kautta asiakasomistajillemme etuja, esimerkiksi tarjoamalla pääsylippujen hinnoista alennuksia S-Etukortilla. Vuonna 2023 käytimme sponsorointiin 220 000 euroa. Tukemme jakautui yli sadalle eri kohteelle.

Yhteistyökumppaneitamme olivat muun muassa seuraavat seurat ja järjestöt:

KRIISIKESKUS MOBILE

Keskimaan tuen avulla Kriisikeskus Mobile pystyi palkkaamaan kesälomittajia, ja kriisikeskus voitiin pitää avoinna myös kesäaikaan.

– Toimintamme lyhytaikainenkin sulkukaudella rajoittaisi järjestölähtöisen matalan kynnyksen kriisiavun ja tuen mahdollistumista keskisuomalaisille, Kriisikeskus Mobilen johtaja **Tuija Hauva** kuvaili lahjoituksen merkitystä toiminnalle.

MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON JÄRVI-SUOMEN PIIRI RY – PERHEKAHVILATOIMINTA

Yhdistys sai Keskimaan kumppanikseen paikallisyhdistysten pyörittämään perhekahvilatoimintaa Keski-Suomessa.

– Keskimaan lahjoituksen turvin lähes 30 perhekahvilassa ympäri Keski-Suomen pystytään tarjoamaan perheille ilmaista aamu- tai välipalaa, jolla on iso merkitys useiden perheiden arjessa, totesi MLL:n Järvi-Suomen piiri ry:n talouspäällikkö **Anniina Laaksonen**.

JJK JUNIORIT – PIKKUKETTUJEN TUKIRAHASTO

Keskimaa on mukana JJK Junioreiden ylläpitämässä, viime vuonna perustetussa Pikkukettujen tukirahastossa, josta vanhemmat ja huoltajat voivat hakea taloudellista apua lasten harrastamiseen.

– Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa yhä useamassa perheessä lasten harrastamisesta joudutaan tinkimään. Jotta näin ei kävisi toiminnassamme mukana oleville alle 17-vuotiaille lapsille ja nuorille, tukirahastostamme myönnetään avustusta seuran kuukausimaksuihin. Keskimaan osallistuminen mahdollistaa lukuisille lapsille harrastuksen jatkumisen, valmennuspäällikkö **Mikko Manninen** kertoo.

JBA – LAURI MARKKASEN KORISKOULU

JBA pyörittää yhdessä HoNsU:n, Huiman, Muurame Basketin, Laukaan Urheilijoiden ja Säyrin kanssa Lauri Markkasen Koriskoulua Jyväskylässä, Muuramessa, Laukaassa ja Äänekoskella.

– Keskimaa on ollut alusta alkaen, jo kuuden vuoden ajan, mukana Koriskoulussa. Tuen avulla pystymme

liikuttamattaan täysin maksuttomasti 500 lasta keran viikossa syyskuusta toukokuuhun. Pitkäaikaisena kumppanina Keskimaa on taannut toiminnalle myös jatkuvuutta, **Jaakko Kemilä** JBA:sta kiittää.

5–7-vuotiaille lapsille suunnattu Koriskoulu on palkittu Jyväskylän Urheilugaalassa vuoden Liikuntatekona.

Kuva: JJK

Kuva: Mikko Suuronen

KOHENSIMME ULKOILUKOhteita KESKI-SUOMESSA

Keskimaa toteutti kuudennen kerran Ilo auttaa Keski-Suomea -hyväntekeväisyyslahjoituksen. Lahjoituksen suuruus oli yhteensä 137 000 euroa eli yksi euro jokaista osuuskaupan asiakasomistajaa kohden.

2023-lahjoitus keskittyi ulkoiluun ja luonnossa viihtymiseen Keski-Suomen alueella. Lahjoituskohteiksi valikoituivat asiakkailta kerättyjen ehdotuksien pohjalta Karstulan kunnan ulkoilupuisto, Keuruun kaupungin keskusurheilukenttä, Mäki-Matin perhepuisto Jyväskylästä sekä yhteensä viisi Metsähalituksen kohdetta eri puolilla Keski-Suomea.

– Kohteissa tehtiin töitä läpi kesän ja syksyn. Ilo auttaa -yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa on meille yksi tapa panostaa keskisuomalaisen hyvinvointiin ja ympäristömmme huomiointiin. Lämmin kiitos kaikille kumppaneillemme. Toivon, että kunnostetut luontopolut, urheilupaikat ja puisto tuovat pitkään iloa niin paikallisille kuin kauempaakin kohteisiin matkaaville, kertoo Keskimaan viestintä- ja markkinointijohtaja **Noora Luoma**.

ILO AUTTAA 2023 -LAHJOITUKSEN KUMPPANIT JA TOIMENPITEET

• KARSTULAN KUNTA: pumptrack-radan sekä oleskelualueen mahdollistaminen ulkoilupuistoon.

• KEURUUN KAUPUNKI: ulkokuntosali keskusurheilukentän yhteyteen.

• JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI: Mäki-Matin perhepuistoon ulkosoitinalue valaistuksineen.

• METSÄHALLITUS: kunnostustoimenpiteitä viiteen eri luontokohteeseen
– Saarijärven Julmille lammille uusittiin opastusta ja kunnostettiin kaiteita sekä tulentekopaikan rakenteita.

– Leivonmäen kansallispuistossa toteutettiin Koskikaran kierrokselle uudet luontopolkutaulet ja parannettiin opastusta.

– Korpilahdella kunnostettiin Kiviönniemen taukopaikan rakenteet.

– Kivijärvellä kunnostettiin Salamajärven kansallispuiston keskeisiä taukopaikkoja.

– Vaarunvuorten luontopolulle uusitaan pitkospuita sekä kunnostetaan taukopaikka, työt toteutetaan kesällä 2024.

– Lisäksi Julmille lammille, Kiviönniemeen, Vaarunvuorille, Kulhanvuorelle ja Vahvasenkoskelle toimitettiin halkomakojeita.

PÄÄTÖS VUODEN 2024 LAHJOITUSKOhteista

Keskimaan 2024 Ilo auttaa -kampanjan suunnittelu-työ aloitettiin syksyllä. Lahjoituksen kohdentamiseen osallistettiin Keskimaan asiakkaat sekä haastateltiin keskisuomalaisia eri alojen asiantuntijoita. Kyselyn ja haastattelujen pohjalta ensisijaisiksi lahjoituskohteiksi nousivat ikäihmisten arjen digitaitojen kartuttaminen ja mielenterveytyön tukeminen.

LÄHITUOTTAJAN PARAS KUMPPANI

Keskimaalla on jo pitkään tehty töitä monipuolisen lähiruokavalikoiman eteen, tavoitteena olla paikallisille elintarvikealan toimijoille paras ja luotettavin kumppani.

- Vuoden 2023 lopussa kauppojemme valikoimissa oli noin 1 500 omalla toimialueellamme tai sen tuntumassa kasvatettua ja/tai jalostettua tuotetta. Laajin valikoima oli Seppälän Prismassa.

- Paikallistoimittajia meillä oli vuoden aikana 180, joista valtaosa toimii elintarvikealalla, mutta joukossa oli myös muutamia käyttötavaravalmistajia.

- Paikallisten tuotteiden myynti vuonna 2023 oli noin 14,8 miljoonaa euroa. Luvuissa eivät ole mukana suuret toimijat, kuten esimerkiksi Valio tai Panda, joiden tuotteet kuuluvat kattavasti S-ryhmän valtakunnallisiin valikoimiin.

- Paikallisten tuotteiden suosituimpia valmistajia olivat kauppojemme myyntilukujen perusteella muun

muassa Ruthin leipomo Jyväskylästä, Urosen Puutarha Jämsästä, Taatilan maatila Keuruulta sekä Rossin Kala Laukaasta.

- Yhteistyö voidaan aloittaa pienemmissä puitteissa, ja jos tuote käy hyvin kaupaksi, mietitään yhdessä kumppanuuden laajentamista uusilla tuotteilla tai myyntipisteillä. Joskus olemme jo yrityksen perustamisesta alkaen mukana toiminnan kehittämisessä.

- Lähituotteita on eniten myynissä kesällä satokauden ollessa parhaimmillaan. Valikoimat vaihtelevat myymälöittäin, sillä pientoimittajien resurssit sekä tuotemäärien että jakelualueiden osalta ovat usein rajalliset.

KESKISUOMALAISTA RUISLEIPÄPERINNETTÄ KUNNIOITTAEN

Mannisen kotileipomolla Konneveden Rossinkylällä leivotaan joka arkiaamu kotimaisista jauhoista, kivi-arinauuneissa paistettuna 600–700 ruisleipää. Keskisuomalaista ruisleipäperinnettä ylläpitäviä Mannisen tuotteita on saatavilla yhteensä 12 Keskimaan kaupasta, Konneveden lisäksi Jyväskylässä, Suolahdessa, Äänekoskella, Tikkakoskella, Laukaassa ja Hankasalmella.

- Keskimaa on meille hyvin merkittävä asiakas. Tutun ja turvallisen osuuskaupan kanssa yhteistyö on pelannut vuosikymmenien ajan moitteettomasti. Rahaliikenne sujuu ja tilausjärjestelmät ovat toimivia. Kun kustannusten nousun vuoksi on ollut tarpeen nostaa hintoja, ei asiasta ole tarvinnut sen kummempin neuvotella, leipomoa luotsaava **Jukka Väisänen** kuvailee.

ERITYINEN SUHDE OMAAN OSUUSKAUPPAAN

Vaajakoskella toimiva Foodin Oy valmistaa terveellisiä ja ekologisia luomu- ja vegaanituotteita, jotka antavat luvan herkutteluun hyvällä omatunnolla.

- Haluamme tuoda jokaisen saataville ruokatuotteita, joita valitsemalla tekee valinnan paremman huomisen puolesta, olipa kyse ympäristöstä, omasta terveydestä, viljelijästä tai työpaikoista kotimaassamme, kuvailee yrityksen toinen omistaja ja luova johtaja **Maria Jalkanen**.

S-ryhmän valtakunnallisissa valikoimissa Foodinin tuotteet ovat olleet vuodesta 2017 lähtien.

- Keskimaahan meillä on kuitenkin aivan erityinen suhde. Keskimaa ottaa tuotteitamme myyntiin myös S-ryhmän valtakunnallisten valikoimien ohitse, vaihtelevasti eri myymälöihin.

Kuva: Valeria Schettino

PÄÄSTÖJÄ –85 %

Keskimaa on sitoutunut S-ryhmän yhteiseen tavoitteeseen olla oman toiminnan osalta hiilinegatiivinen vuonna 2025. Hiilinegatiivisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että ilmasta sidotaan hiiltä enemmän kuin sinne hiiltä joutuu. Toiminnalla siis pienennetään ilmakehän hiilipitoisuutta ja lopullinen vaikutus hiilidioksidin määrään on vähentävä eli negatiivinen. Hiilinegatiivisuuden saavuttamiseksi tarvitaan oman toiminnan tiukojen päästövähennystoimien lisäksi myös kompensatiota.

Lisäksi tavoitteenamme on vähentää 90 prosenttia oman toiminnan päästöjä vuoteen 2030. Keinoina on vaihtaa myymälöihin luonnollisia kylmäaineita käyttäviä kylmälaitteita sekä parantaa energiatehokkuutta mm. ilmanvaihto- ja lämmitysjärjestelmiä tehostamalla ja LED-valoilla. Lisäksi olemme investoineet uusiutuvaan energiaan, tuuli- ja aurinkosähköön.

Keskimaan omasta toiminnasta syntyvät päästöt vuonna 2023 olivat 85 prosenttia pienemmät kuin vuonna 2015, jolloin S-ryhmän hiilinegatiivisuustavoite asetettiin.

KESKIMAAAN HIILIJALANJÄLKI 2017–2023
Hiilijalanjälkemme pieneni vuonna 2023 edellisvuoteen verrattuna peräti kolmanneksella. Päästöt muodostuivat kaukolämmityksestä sekä vielä vaihtamattomien kylmälaitteiden kylmäaineista. Molemmat tulevat pienenevät lähivuosina.

Vuoden 2023 hiilijalanjälkemme vastaa 201 keskivertosuomalaisen (10 300 kg) vuositäistä hiilijalanjälkeä.

2017	11 210 tn CO2e
2018	10 745 tn CO2e
2019	7 792 tn CO2e
2020	8 252 tn CO2e
2021	4 083 tn CO2e
2022	3 196 tn CO2e
2023	2 075 tn CO2e

(CO2e = hiilidioksidiekvivalentti, kasvihuonekaasupäästöjen yhteismitta, jonka avulla voidaan laskea yhteen eri kasvihuonekaasujen päästöjen vaikutus kasvihuoneilmiön voimistumiseen.)

ENERGIANKULUTUS VÄHENI 3,4 %

Keskimaa on suuri energian kuluttaja. Kiinteistöjä Keskimaalla on yhteensä 71 ja kiinteistöneliöitä kaiken kaikkiaan 270 651. Palvelujen tuottamiseen keskisuomalaisille asiakasomistajille tarvittiin vuonna 2023 energiaa 69,3 gigawattituntia (sähköä 52,4 GWh ja lämpöä 16,9 GWh). Energian kulutus väheni 3,4 %. Erityisen hyvin säästötoimet purivat loka-joulukuussa, jolloin kokonaisenergiankulutus pieneni 5,4 % edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

Olemme parantaneet energiatehokkuuttamme systemaattisesti jo useiden vuosien ajan. Olemme sitoutuneet kantamaan oman vastuamme valtakunnallisissa energiansäästötalkoissa. Olemme vähentäneet sähkön kulutustamme alentamalla toimipaikoissamme sisäilman lämpötilaa pysyvästi yhdellä asteella, pienentämällä teho-
huippujen aikana ilmanvaihdon minimiin ja säättämällä valaistusta himmeämmäksi.

EKOLOGISTA KYLMÄÄ KAUPOISSA

Kaupan alalla merkittävin energiankuluttaja ovat kylmäkalusteet. Tehokkain tapa säästää energiaa on päivittäistavara-kauppojen kylmäkaappien ja altaiden ovittaminen sekä kylmälaitteiden lauhdelämpöä tehokkaasti hyödyntävien, lämpöpumpuilla toteutettujen energiankierrätysjärjestelmien asentaminen. Olemme modernisoineet kylmäjärjestelmiämme ympäristölle haitattomiksi 4–5 myymälän vuositahdissa. Muutaman vuoden sisällä siirrymme yksinomaan hiilidioksidin käyttöön kylmän tuottamisessa. Luovumme otsonikerrokselle haitallisista kylmäaineista hyvissä ajoin ennen kuin lainsäädäntö sitä edellyttää.

VIHREÄÄ LÄHILÄMPÖÄ

Kylmälaitteiden tuottaman lämmön lisäksi muutamia toimipaikkojamme on lämmitetty Jyväskylässä puupolttoaineella ja biokaasulla tuotetulla kaukolämmöllä jo muutaman vuoden ajan.

Joulukuussa siirryimme käyttämään serti-

fioitua, Energiaviraston varmentamaa vihreää kaukolämpöä kaikissa toimipaikoissamme, jotka sijaitsevat energiayhtiö Alvan kaukolämmön jakeluverkon alueella Jyväskylässä. Alvan Vihreä lämpö on hiilidioksidi-neutraalia lämpöä, joka tuotetaan Rauhalahden ja Keljonlahden voimalaitoksilla.
– Kaukolämpö on nimestään huolimatta todellista lähilämpöä: se tuotetaan lähellä olevissa tuotantolaitoksissa Keski-Suomesta saatavilla biopolttoaineilla, energiayhtiön verkkosivuilla kuvaillaan.

PÄÄSTÖTÖNTÄ SÄHKÖÄ TUULIVOIMALLA

Keskimaa on ollut alusta lähtien mukana S-ryhmän tuulivoimainvestoinneissa turvataksaan sähkön kilpailukykyisen hinnan ja päästöttömyyden. Olemme osakkaana SOK:n ja osuuskauppojen yhdessä omistamassa S-Voima Oy:ssä, jolla on Siikaisissa, Raahessa ja Simossa neljässä tuulipuistossa yhteensä 62 tuulivoimalaa. Parhaillaan on rakenteilla viides, 13 turbiinin Oosinselän tuulipuisto länsirannikolle Eurajoen Luvialle. Rakennustöiden pitäisi valmistua vuoden 2024 loppuun mennessä.

AURINKOSÄHKÖÄ KOLMEN

S-MARKETIN KULUTUKSEN VERRAN

Toimipaikkoihimme sähköä saadaan myös omalla tuotannolla, joka vastasi vuonna 2023 noin kolmen S-marketin sähkön vuosikulutusta. Kiinteistöjen katoille rakennettujen aurinkovoimaloiden määrä on kasvanut parin viime vuoden aikana nopeasti, ja uusia voimaloita on edelleen rakenteilla ja suunnitella.

Aurinkosähkön tuotto 2021–2023:

- 2021 965 MWh
- 2022 1 125 MWh
- 2023 1 350 MWh

Vuoden 2023 lopussa käytössä olevat aurinkovoimalat:

- Prisma Seppälä
- ABC Liikennemyymälät: Hirvaskangas, Keljonkangas, Palokka ja Viitasaari
- S-marketit: Hankasalmi, Joutsa, Jämsä, Petäjävesi, Saarijärvi, Savela, Suolahti, Tikkakoski, Vaajala ja Viitasaari
- Sallet: Haapamäki, Kivijärvi, Konnevesi ja Säynätsalo

2023 aikana toteutetut ja 2024 valmistuvat aurinkovoimalat sekä muut merkittävimmät energiatehokkuusuudistukset:

- ABC Palokka: aurinkosähkö
- ABC Vaajakoski: poistoilmalämpöpumppu
- ABC Joutsa: aurinkosähkö (maavoimala)
- Prisma Seppälä: valaistuksen uusiminen ja aurinkosähkö, laajennus
- S-market Hankasalmi: valaistuksen uusiminen
- S-market Jämsä: aurinkosähkö, laajennus

- S-market Karstula: aurinkosähkö ja lauhdelämmönkäytön tehostaminen
- S-market Kuokkala, aurinkosähkö
- S-market Laukaa, aurinkosähkö
- S-market Palokka: lauhdelämmönkäytön tehostaminen
- S-market Savela: aurinkosähkö, laajennus
- S-market Suolahti: kylmälaitoksen uusiminen ja lauhdelämmönkäytön tehostaminen
- Sale Säynätsalo: kylmälaitoksen uusiminen ja lauhdelämmönkäytön tehostaminen
- Original Sokos Hotel Alexandra: poistoilmalämpöpumppu
- Solo Sokos Hotel Paviljonki: aurinkosähkö
- Kiinteistö Oy Palokanorsi 12 (entinen Kodin Terran kiinteistö): aurinkosähkö ja maalämpö.
- Lisäksi vuonna 2023 tehtiin lukuisia pienempiä energiatehokkuustoimenpiteitä mm. ilmanvaihtoon.

ASIAKKAAT SUOSIVAT PUNALAPPUISIA TUOTTEITA

Meillä Keskimaalla hävikin pienentäminen ja biojätteeseen päätyvän ruoan minimoiminen on keskeinen osa henkilökunnan arkityötä joka päivä. Vuonna 2023 päivittäistavara-kauppojemme henkilökunnan ammattitaidon ansiosta myynnissä olevista tuotteista poisheittöhävikkiin päätyi enää vain 1 %, mikä oli 0,1 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Viime vuosina poisheittöhävikin määrä on vähentynyt yli viidenneksellä.

Hävikin parhaimpia vähentäjiä ovat asiakkaiden tarpeisiin mahdollisimman osuvasti vastaava valikoima sekä vilkas myynti. Mikäli tuotteet pääsevät kuitenkin lähestymään viimeistä käyttöpäivää tai parasta ennen-päivää, ne myydään tuntuilla alennuksilla. Nämä punalaputetut – 30 % -tarralla varustetut tuotteet ovat myymälöissämme hyvin kysyttyjä, eikä niitä juurikaan jää myymättä, etenkin kun iltaisin kello 18 jälkeen alennusprosentti nousee 60 prosenttiin. Punalaputus ekstra-alennuksineen on erittäin hyvin asiakkaidemme tiedossa. Joissain myymälöissämme on tarpeen ottaa iltaisin alennusprosentin kaksinkertaistuesssa yksi lisäkassa käyttöön.

YLI NELJÄNNESMILJOONA KILOA HEDELMIÄ JA VIHANNEKSIA POIS BIOJÄTTEESTÄ

Biojätteen määrää vähentää merkittävästi myös Eilisen tähdet -toimintamalli, joka on käytössämme kaikissa päivittäistavara myyvissä toimipaikoissamme. Eilisen tähdet ovat syötäväksi hyvin kelpaavia, mutta tiukkojen laatukriteeriemme takia normaalihintaisiksi kelpaamattomia hedelmiä ja vihanneksia, jotka pussitetaan valmiiksi ja

myydään 60 sentin kilohinnalla. Vuoden 2023 aikana Eilisen tähtiä myytiin 258 070 kiloa, missä kasvua edellisestä vuodesta oli reilut 13 prosenttia. Kolme neljäsosaa Eilisen tähdet -pusseista myytiin S-marketeissa.

RESQ:LLA PELASTETTIIN 14 928 RUOKA-ANNOSTA

Biojätteisiin päätyvän ruoan määrää vähensimme yhdessä asiakkaidemme kanssa myös ResQ-mobiilisovelluksen avulla. Keskimaan ravintoloissa ja ABC-liikennemyymälöissä tarjottiin myymättä jäänyttä ruokaa ResQ-sovelluksessa kaikkiaan 20 962 annosta, joista myytiin 71,2 %. Näin vähennettiin ruokahävikkiä vuoden aikana 14 962 annoksen verran ResQ-klubilaisten toimesta. Annoslu-
ku säästi hiilidioksidipäästöjä 37 320 kg (luku perustuu Luonnonvarakeskuksen arvioon, jonka mukaan yhden ruoka-annoksen valmistamiseen kuluu keskimäärin 2,5 kg CO2-päästöjä).

Hävikkiuhan alla olevaa ResQ-ruokaa tarjosivat edullisella hinnalla Sataman Viilu, Trattoria Aukio, Seppälän Presso ja Buffa, Original Sokos Hotel Alexandran ja Solo Sokos Hotel Paviljongin aamiaisravintolat, Amarillo, Revolution, VENN sekä kaikki ABC Ravintolat (Hirvaskangas, Joutsa, Keljonkangas, Keuruu, Palokka ja Vaajakoski).

SUURIMMAT JÄTEJAKEET 100 % HYÖTYKÄYTTÖÖN

Toiminnastamme syntyvän jätteen kokonaismäärä oli 5 509 (aik. 5 080) tonnia. Jätteiden määrä kasvoi 8,4 prosenttia, mikä selittyi koronavuosien jälkeen paluulla normaaliin sekä myynnin kasvusta kaikilla toimialoilla. Painola mitattuna kolme suurinta jätejakeetta olivat pahvi (2 012 t), biojäte (2 057 t) sekä muovi ja energiajäte (1 123 t), joiden hyötykäyttöaste oli 100 prosenttia. Jätteet päätyivät uusien tuotteiden valmistukseen sekä energiantuotantoon. Toteutamme kiertotalou-
teen sisältyvää raaka-aineiden ja resurssien tehokasta käyttöä monella tavalla, mikä on näkynyt kierrätysasteen nousuna.